

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 4 Year: 2017

Hukuk ve edebiyat: Tekrar tartışılmakta olan bir ilişki¹

Richard A. Posner²

Hasan Yazıcı³, Osman Aydın⁴, Çev.

Çevirenin notu:

Edebî çalışmalar, akademik hukukçuların çekici bulduğu beşerî ilimlerden birisidir. Bu makale niçin akademik hukukçuların edebiyatla ilgilendiklerini ve "hukuk ve edebiyat" alanının hangi sahasının hukuk veya edebiyat anlayışına katkı sağlamasının beklenebileceğini ele almaktadır. Edebiyat araştırmalarının yazılı kanunların ve anayasaların yorumlanmasına çok az bir katkısı olabilir ancak içtihadın iyileştirilmesine ve içtihat anlayışına çok büyük bir katkı sağlayabilecek unsurlar içerir. Makale üç konuyla sınırlıdır: Edebiyatta yasal konuların sunumu; yasal metinlerin edebî eleştiri yöntemleriyle yorumlanması ve içtihatların iyileştirilmesi için edebiyatın kullanılması.

Çevirilen makalenin hukuk ve edebiyat ilişkisine açıklık sağlamada ve boyut kazandırmada bir katkısı olabilir.

I. GİRİŞ

Bir asır boyunca özerk bir disiplin oluşunun ardından Amerika'da akademik hukuk, yasal sistemi anlayış şeklimizi daha zengin hâle getirebilecek iç görüler ve yaklaşımlar bulmak amacıyla beşerî ilimlerin ve sosyal ilimlerin altını üstüne getirip arama yapmakla meşgul. Edebî çalışmalar, akademik hukukçuların çekici bulduğu beşerî ilimlerden birisidir. Bu yazı, niçin akademik hukukçuların edebiyatla ilgilendiklerini ve "hukuk ve edebiyat" (Papke, 1985: Am. B. Found. Res. J. 883, Barricelli, Gibaldi, 1982; White, 1982: 60 Tex. L. Rev. 415) alanının hangi sahasının hukuk veya edebiyat anlayışına katkı sağlamasının beklenebileceğini ele almaktadır. Diğer konuların yanı sıra edebiyat araştırmalarının yazılı kanunların ve anayasaların yorumlanmasına çok az bir katkısı olabileceğini ancak içtihadın iyileştirilmesine ve içtihat anlayışına çok büyük bir katkı sağlayabilecek unsurlar içerdiğini öne süreceğim.

Edebiyat eleştirisi, girişim için bir açıklama talep etme konusunda kendi profesyonel ilgi alanlarımdan çok uzakta gözükebilir. Edebiyata uzun süredir kendimi adanmış olmama rağmen çok yakın zamanlara dek bu ilgi alanıyla meslekî ilgili alanlarım arasında büyük bir örtüşme olduğundan şüphelenmemiştim, gerçi biraz olduğunu fark ediyordum (Posner, 1981: 119-45, 207-27).

Şaşırtıcı şekilde Kafka (Kafka, Posner, 1985: 99 Harv. L. Rev. 384) kurgusu üzerinde dönen ve insan davranışının ekonomik modeline yapılan bir saldırıya cevap (Posner, 1986: 99 Harv. L.

¹ Original article, translated from: "[Law and literature: A relation reargued](#)", Virginia Law Review, Volume 72, November 1986, Number 8

² Judge, United States Court of Appeals for the Seventh Circuit; Senior Lecturer, University of Chicago Law School. The comments of William N. Eskridge, Jr., L.H. LaRue, Edward H. Levi, Richard H. Weisberg, and James Boyd White on a previous draft are acknowledged with gratitude.

³ Yrd. Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, hasan.yazici@kocaeli.edu.tr

⁴ Maltepe Üniversitesi, aydin_osman@hotmail.com

Rev. 1431) hazırlama sürecinde hukuk ve edebiyat hareketine aşına oldum ve sadece ekonomik analizler için değil aynı zamanda şu anda profesyonel ilgi alanlarım olan, yazılı kanunların ve anayasaların yorumlanması ve içtihat yazılması konularında potansiyel uygulamaları olduğunu fark ettim.

Hukuk ve edebiyat sahası yeni bir saha değil. 19. yy. İngiliz hukukçuları, Shakespeare, Dickens ve diğer ünlü yazarlar tarafından yapılan yasal sistem tasvirleri hakkında yazdılar (Davis, 1883; Stephen, 1857: 124, 128). Wigmore, hukukçuların insan doğası hakkında birşeyler öğrenmek için büyük yazarları okuması gerektiğini düşünüyordu (Wigmore, Gest, 1913: IX-XII). Cardozo'nun "Hukuk ve Edebiyat" çalışması, içtihatların edebî üslubunu analiz ediyordu (Cardozo, 1947: 339). Ancak ayırt edilebilir, şuurlu bir hukuk ve edebiyat sahasının çıkışı 1973'te James Boyd White'in *The Legal Imagination* (White, 1973) eseriyle olmuştur. O ana kadar saha sadece hukukun şaşırtıcı şekilde edebiyata sık sık konu olduğuna ve içtihatların ve bir yere kadar diğer türlü yasal yazıların sıklıkla edebî bir karaktere ve kaliteye sahip olduğuna dair hatırlatmaların az biraz fazlasından ibaretti. Edebiyatta yasal konuların ortaya çıkma sıklığı, büyük ölçüde tesadüfi bir durumdur. İchtihatların edebî karakteri, ilgi çekici ve önemli bir olgu olmasına rağmen maalesef artan sayıda içtihat, edebî yeteneğinden ötürü seçilmemiş veya teşvik edilmemiş olan (Posner, 1985: 105-19) yeni mezun hukuk öğrencileri tarafından başkası adına yazıldığından azalan öneme sahiptir.

Hukuk ve edebiyat sahası son yıllarda hem kurumsal hem bağımsız sebeplerle gelişmektedir. Kurumsal sebepler, 1970'ler civarında başlayan beşerî ilimlerde akademik iş fırsatlarındaki azalmanın ardından pek çok yüksek lisans öğrencisinin ve bazı fakültelerin beşerî ilimlerden hukuka kaydırılması, akademik hukukçuların diğer öğrenim sahalarındaki yöntem ve iç görüşleri, artan miktarda alabilir hâle gelmesi ve fakülte üyelerinin uzmanlıklara ayrılmasına imkân tanıyan şekilde hukuk fakültelerinin büyüklüğündeki katıksız büyümedir. Bağımsız sebepler üç katmana sahiptir. Birincisi, 1970'lerde pek çok edebî ilim insanı, edebî eserlerin nesnel şekilde yorumlanabilme ihtimaline uzun süreli bir saldırıda bulundu (Fish, 1980). Bu çalışmaları "çözümlemek" yerine artan sayıda edebî ilim insanı onları "dekonstrüksiyon" ile yorumladı (Culler, 1982; Norris, 1982) ve dekonstrüksiyon belki kusurlu şekilde anlaşıldı ve akademik hukukçulara özellikle radikal eğilimi olanlara yazılı yasaların ve özellikle federal anayasanın nesnel yorumunun mümkün olduğuna dair -hatta hukukun kendi nesnellğine dair- şüphe zemini sunmuş gözükte (Peller, 1985; N.Y. Times, 16 Şubat 1986; Fiss, 1982; Grey, 1984). İkincisi, edebiyat ile açıkça ilgilenen hukuk alanları son yıllarda artan şekilde önem kazandı. Tahkir, anayasallaştırıldı; cinsel içerikli ifadeler artan şekilde resmî kısıtlamalardan imtiyazlı hâle getirildi, telif yasaları yeni teknolojilerin baskısı altında revizyondan geçti. Üçüncüsü, ilim ve teknolojideki büyüme -benim ana saham olan hukukun ekonomik analizi sahasının çıkışı ve süratli gelişimi tarafından akademik hukukta (Posner, 1986) dramatize edilmiş bir büyüme- hukukta insanî değerleri korumada bir endişe karşı akımını provoke etmiş oldu.

Bu çalışmada hukuk ve edebiyat arasındaki her bir örtüşmeyi tartışmaya çalışmayacağım. Diğerlerinin yanı sıra şunu hariç bırakacağım:

- 1) Esas davalar gibi gerçek yasal olaylara dair icatçı yazarların açıklamaları (Bedford, 1961; Adler, 1986).
- 2) Gerçek yasal sorunları aydınlatmak için tasarlanmış olan, hukukçuların az rastlanan kurgu yazıları (Morris, 1982: 7-27, 89-126; Fuller, 1949: 62 Harv. L. Rev. 616).
- 3) Milner Ball'un ilginç şekilde davaları oyunlarla kıyaslama girişimi (Ball, 1975: 28 Stan. L. Rev. 81).
- 4) Anayasa ile İncil'in kıyaslanma girişimleri (İkincisi kıyaslamada edebî bir metin yerine kutsal bir metin olarak görüldüğünden) (Lewis, 1969: 126).
- 5) Açıkça edebiyat hakkında olan, kurgusal eserlerin karalayıcı etkisini değerlendirmeye ve muzır edebiyattaki telafi edici sosyal değeri belirlemeye dair soruları dâhil eden kanunlar.

Hukuktaki edebî yöntem uygulamalarından hiçbirisini kötölemek istemiyorum sadece onları tartışacak kadar yerim yok ve onlardan bahsettiğimde sadece sahada bir genişlik ve çeşitlilik duygusu

vermek istediğim için bahsediyorum. Ben kendimi üç konuyla kısıtlayacağım: Edebiyatta yasal konuların sunumu; yasal metinlerin edebî eleştiri yöntemleriyle yorumlanması ve içtihatların iyileştirilmesi için edebiyatın kullanılması. Bölüm III (A)'da bulabileceğiniz "*piece de resistance*"ım, Lochner davasında Justice Holmes'un koyduğu karşı görüşün edebî analizidir.

II. EDEBİYATTA HUKUK

Edebiyatta yasal konular şaşırtıcı miktarda bulunmaktadır -şaşırtıcı özellikle insanların (ve moral bozacak sayıda hukukçunun) hukukun ne kadar sıkıcı olduğunu düşündüklerini göz önüne alacak olursanız. Mesela bir dava, Oresteia, The Merchant of Venice, Billy Budd ve L'Etranger eserlerinde doruk noktalarını oluşturur; Bleak House ve James Gould Cozzens'in son romanı The Just and the Unjust eserinde odak noktasıdır; Kafka'nın ünlü romanının ismidir (gerçi Der Prozess'in daha iyi bir tercümesi *The Case* veya *The Proceedings* olabilirdi) ve The Judgment, The Penal Colony ve Before the Law dâhil pek çok hikâyesinin ve parçasının rastlantısal sembolojisidir. Miras davaları Viktorya dönemi kurgusunun ana ögesidir. Bleak House'a tekrar bakınız ayrıca Trollope'nin neredeyse her romanı da buna uygun gözükmektedir (Frye, 1970: 4 L. Soc'y Gazette 70, 70-72). Hukuk ve yargılama figürü belirgin şekilde İncil'de the Norse Eddas'ta ve Heinrich von Kleist'in klasik kısa hikâyesi Michael Kohlhass'ta vardır. Measure for Measure, en azından yüzeysel olarak hukukun ihtiyarî şekilde icra edilemezliği sorununa dairdir. Aslında Shakespeare'in oyunları hukuka o kadar çok rastlantısal atıflarda bulunur ki (Clarkson, Warren, 1942; Phillips, 1972) bazı insanlar bir miktar hukuk eğitimi aldığını speküle etmişlerdir. Hatta Shakespeare'deki yasal atıflar bazı aptal insanların oyunları Francis Bacon'a atfetmesine yol açmıştır. Alice in Wonderland bile bir dava ile biter. Eleştirmenlerinin uygun bulmaya devam edeceği bir jüri sistemi tasvirinden ötürü dikkate değer bir dava (Carroll, 1923: 97-98).

Gene de bir hukukçunun hukukçu sıfatıyla edebî anlayışa ciddî bir katkıda bulunabileceği konusunda şüpheliyim. Başlangıç olarak icatçı eserleri oluşturan yazarların hukukla ilgilenme derecesi büyük ölçüde istatistiksel bir yapı olabilir. Kuralcı söylemde genelde doğru olduğu üzere "muhteşem" bir edebî eseri tanımlamada ilmî bir süreç yoktur. Orwell'in tekrar tekrar söylediği gibi (Orwell, Angus 1968: 287, 290, 302; Savile, 1982) edebiyat katı bir Darwinici testle yargılanır yani edebî "piyasada" rakipleri arasında hayatta kalma becerisine bakılır (tırnak içine aldığım kelimedeki ticarî kârlılıktan değil ünden bahsettiğimi açıkça belli etmek istedim).

Bazılarının aklından geçmiş olsa da 1611'de Shakespeare emekliye ayrıldığında hiç kimse kendine güvenerek onun büyük bir oyun yazarı olduğunu söyleyemiyordu. Yazıldıktan iki asır sonra bile sürükleyici olmaya devam ettiğinin ortaya çıkmasına vesile olacak şekilde Shakespeare'in oyunları için Samuel Johnson'ın 1765'te piyasaya sürdüğü baskıya kadar Shakespeare'in büyüklüğü belirgin değildi. Kafka, T. S. Eliot, Joyce ve Mann tarafından yazılan büyük eserlerin ardından sadece bugün altmıştan fazla yıl geçtikten sonra -gerçi Homer, Dante, Milton, Shakespeare veya Tolstoy'un durumuna göre daha geçici bir süre- büyük bir güvenle bu insanların da klasik eserler ortaya koyduğunu söyleyebiliyoruz. Ve birkaç yıl önce muhteşemlik statüsü yolunda ilerlediğini düşündüğümüz Hemingway ve Gide gibi bazı kişiler hakkında da kuşkular ortaya çıkmaya başlıyor çünkü büyük eserlerin aksine modaları geçmeye başlıyor.

Eğer varlığını sürdürebilmek edebiyatta büyüklüğün kıstasıysa hukukun büyük edebî eserlerde bazı sıklıklarla neden yer aldığını görmeye başlarız. Edebiyatın hayatta kalabilmesi için zamanla değişmeyen konularla ilgilenmesi gerekir (Brady, Wimsatt, 1977) ve tıpkı aşk, tutku ve insan doğası gibi genel olarak hukuk da insanın sosyal varlığının önemli miktarda değişmez bir yüzüdür. Birtakım doktrinler ve süreçler değişebilir ancak hukukun geniş kapsamlı özellikleri değişmez. Elizabeth İngilteresi ile Perikles'in Atina'sı (MacDowell, 1978) modern anlayışla kolayca erişilebilir ve The Trial'da yansıtılan Avusturya-Macaristan hukukî süreçleri ile modern Avrupa veya Amerikan hukukî süreçleri arasındaki farklar, hukukçular için önemli olabilse bile meslekten olmayanlar için çok küçük gözükür.

Değer verdiğimiz yazarlar sıklıkla eserlerine hukuku yerleştirseler de bu yazıların herhangi bir ilgi çekici şekilde hukukla ilgili olup da bir hukukçunun aydınlığa kavuşturabileceği yazılar olduğu

sonucu çıkmaz. 19. yy. İngiltere'sinde temyiz mahkemesi sistemi hakkında bilgi almak istersem Bleak House eserine gitmem (Holdsworth, 1929). Belirli mirasçılara kalabilen mülkler hakkında bilgi almak istersem Felix Holt'a gitmem. Romanlara kıyasla hukuk hakkında bilgi alınabilecek daha iyi kaynaklar vardır. Bunun istisnası da meslekten olmayanların hukuka ve hukukçulara verdiği tepkiler hakkında birşeyler öğrenmek olabilir. Açıktır ki çağdaşlar tarafından tarih olduğu düşünülmüş olsa da bilhassa Homeros'a ait ve İskandinav destansı şiirleri olmak üzere hukuk hakkında tek bilginin edebî eserler olduğu kültürler için bu doğru değildir (Posner, 119-45; Friedman, 1979: 8 J. Legal Stud. 399).

Ancak edebiyat dışı kayıtların da olduğu bir kültürde bu kayıtlar genelde edebî eserlere göre yasal sistem hakkında daha fazla ve daha isabetli bilgi sağlar.

Büyük yazarlar bunu biliyordu ve çalışmalarında hukuku başka sebeplerle kullandılar. Sadece iki örnek vereceğim. Birincisi The Merchant of Venice. Bir yerde oyun, cezaî şart maddesi içeren bir sözleşmenin uygulanması hakkında ve davalı taraf bunu teknik ayrıntılarla savuşturuyor. Elizabeth İngiltere'sinde bile sözleşme uygulanamaz olurdu ve dava saçma görülürdü. Oyunun ana noktası yasal anlaşmazlık olmaktan ziyade iki sosyal etkileşim modunun çeliştiği elverişli bir mecazî çerçevedir (Bloom, 1964: 17-18): Emsallerine uygun şekilde karşılıklı şüphe duyan yabancıların ilişkisi ile yardımseverlik ve aşk. Shylock the Jew, faize dayalı paranın borç verilmesi ile simgelenmiş şekilde ticarî, şahsî çıkarlar lehine özellikle İsa ve Hıristiyan değerlerde şekillendirilmiş aşkın reddini simgeler. Oyunun adında geçen tacir olan Antonio ise İsa'yı simgeler ve Portia da sanıyorum sağduyu ile pratikliğin simgesidir.

İkinci örneğim Kafka'nın The Trial adlı eseridir. Başkahraman ilk bölümde tutuklanır ve son bölümde idam edilir. Arasında ise çoğu zamanını başarısız şekilde tutuklanmasına sebep olan suçlamayı keşfetmeye harcar. Bir hukukçu tarafından yazılan bir makalede gösterildiği üzere (Robinson, 1982: 6 ALSA Forum 127) The Trial'daki pek çok ayrıntı Avusturya-Macaristan'daki cezaî yargılama usulünün sadık kopyalarıdır. Şaşırtıcı değil çünkü Kafka'nın bizzat kendisi Avusturya-Macaristan hukukçusuydu. 1914'te yazılmasına rağmen The Trial, olağan dışı bir şekilde kötü amaçları için adli süreçleri deforme eden Naziler ve diğer yirminci yüzyıl totaliterleri tarafından kullanılan yöntemleri önceden canlandırıyor. Gene de kitabın herhangi bir ilgi çekici anlamda hukuk veya yasal süreçler hakkında olduğunu düşünmüyorum (Posner, 1434-35, 1440-41, 1447 n. 42). Davanın yer aldığı "mahkeme" kalabalık köhne meskenlerde yer alıyor, personeli komik giysiler içinde mazoşistler ve sürecin kendisi, tuhaf erotik imalara sahip, rüya gibi ve grotesk.

Okuyucunun bütün bunları bahtsız davalıya yapılmış bir tür büyük ama kötü niyetli eşek şakası olarak görmesi bekleniyor gibi. Çünkü Kafka, davalının herhangi bir zamanda süreçten çekilmede hür olduğunu belirtiyor, nihaî idamı intihar görünüşleri takınıyor. Gerçekten de bütün romanda güçlü bir mazoşistik tat var. The Trial'ın anlamı açık değil. Bu kısmen Kafka'nın asla onu bitirmemesinden ve kısmen de muammalı bir yazar olmasından kaynaklanıyor. Ancak çoğu ilim adamına göre romanın yasal yönleri, simgesel bir anlamdan fazlasına sahip. Dolayısıyla Kafka'nın Avusturya-Macaristan cezaî yargılama usulünden aldığı kısımları Profesör Robinson'un takdir edilesi şekilde kapsamlı ve şahsen muhakeme edebileceğim ölçüde isabetli şekilde açıklaması ne romanın anlamını aydınlatıyor ne de cazibesini açıklıyor gözüküyor. The Trial'ın edebî önemi Avusturya-Macaristan cezaî yargılama usulünü açıklama şeklinden türemiştir denilemez. Kafka'nın okurlarının ancak pek azı Avusturya-Macaristan cezaî yargılama usulü hakkında veya bu konuda yasal sürecin gerekleri konusunda (başkahramanın aleyhindeki suçlama hakkında bilgilendirilmemesi ve idamından önce uygun bir mahkeme görülmemesi tabii ki kanunî prosedürün açık ihlalidir) ilgi sahibi olabilir. Tıpkı The Merchant of Venice'in ancak çok az sayıda okuyucusunun sözleşmelerdeki cezaî şartların uygulanmasını umursuyur olabileceği gibi.

Bir hukukçunun -alenen hukuk hakkında olanlar dâhil- edebî eserlerin anlamını açıklamada bir hukukçu olarak rolü fazlasıyla mütevazı gözükse de yeterlilik önemli. Nasıl ki hukukçu olmak Kafka veya Wallace Stevens'ı büyük farka sahip icatçı yazarlar olmaktan alkoymadıysa bir hukukçu olmanın bir kişiyi iyi bir edebî eleştirmen olma konusunda diskalifiye ettiğini de öne sürmüyorum. Richard Weisberg ile James Boyd White'in son kitapları (muhakeme edebileceğim ölçüde) Homer,

Jane Austen, Flaubert, Camus ve diğer yazarlara dair son derece yetkin yorumlar içeriyor (Weisberg, 1984; White, 1985, 1984). Ancak ana kahramanın askerî mahkeme sürecindeki belirli yasal hataların romanın anlamı için önemli olduğunun iddia edildiği, Profesör Weisberg tarafından hazırlanan Billy Budd (Weisberg, 133-59) araştırması muhtemel bir istisna olmak üzere yasal eğitimin ve tecrübenin bu eleştirilenlerin edebî analizlerine ne katkıda bulunduğunu anlamış değilim (Weisberg, 1984: 147-53). Gerçekten de diğer bir yerde Weisberg'in Billy Budd'ı, romanın hayalî dünyasında yeri olmayan yasal hatalara edebî önem atfederek yanlış yorumda bulunduğunu öne sürmüştüm (Posner, Nisan 1987, Weisberg, 1984).

Weisberg tarafından bir Vichy Fransası hukukçusunun "Jew (Yahudi)" tanımı hakkındaki bir dava notunun bir tür ana motif olarak kullanıldığı doğrudur. Dostoevsky, Flaubert, Melville ve Camus eleştirilerinde Weisberg'in görüşüne göre Fransız hukukçunun böyle bir parça yazabilmesini mümkün kılan cisimsiz bir entellektüelleştirme bulmaktadır (Weisberg, 1984: 1-9). Ancak bu tez hukuka fazla birşey borçlu değildir zira hukukçunun fikri yerine Weisberg kolaylıkla SS'e zehirli gaz satmak isteyen bir kimyasal madde şirketinin satış broşüründen yararlanabilirdi.

White, Weisberg'i ilginç yönlerden tamamlamaktadır. Weisberg'in alt yapısı karşılaştırmalı edebiyattır ve ana ilgi alanı kıta Avrupası ile Amerikan romanlarıdır. White'ın İngilizce'de ve klasiklerde alt yapısı vardır ve ana ilgi alanı İngilizce ile klasik edebiyattır. Weisberg ve White aynı eserleri tartışmazlar ancak yöntemleri geniş ölçüde benzerdir -gerçi Weisberg'e edebiyat eleştirisinde "structuralist (yapısalcı)" ve White'a da "new critic (yeni eleştirmen)" denmektedir. Weisberg gibi White da hukukî becerilerine ve tecrübelerine pek dayanmayan okumalar sunmaktadır. İkisi de aynı ağızdanmış gibi hukukî ve edebî metinleri tartışır, çalışmalarının bu yönüne daha sonra döneceğim. Şu an için tek belirtmek istediğim şu ki edebiyat üzerine yazdıkları esasen hukukî becerilerini yansıtmaktan ziyade edebiyattaki eğitimlerini ve hukuk alanının dışındaki ilgi alanlarını yansıtıyor.

Sebebi çok basittir. Hukuk, bir teknikten ziyade bir konudur (Hirshleifer, Aralık 1985: Am. Econ. Rev., özel sayı, 53). Kanunî analiz, kaynakları başka bir yerde olan analitik yöntemler hukukunun uygulanmasıdır: Esasen metinlerin dikkatli ve mantıklı şekilde okunması ve kıyaslanması ama aynı zamanda edebiyat eleştirilenleri tarafından artan miktarda kullanılan ve ne kadar verimli olduklarını birazdan göreceğimiz, yorumlama teknikleri ile ekonomileri. İlgili alandaki eserler, hukuku, bir tür organik kapsamda kullanmıyorsa hiç kimse bir hukukçunun diğer bir alandaki sorunlarla uğraşırken bir avantaja sahip olmasını beklemez ve ben de bunun edebiyatta nadiren ortaya çıktığını öne sürmüş oldum.

III. EDEBÎ ELEŞTİRİ YÖNTEMLERİYLE YASAL METİNLERİN YORUMLANMASI

Anayasanın ve kanunların hukukçular tarafından yorumlanma şeklini değiştirebileceğine dair, hukuk ve edebiyata duyulan sahte umut dediğim konuya giriyorum (Abraham, 1979: 32 Rutgers L. Rev. 676, 694). Weisberg'in veya White'ın aksine edebiyattaki ilgi alanları taraflı olan hukukçular bazen şu şekilde tartışmaktadır. Edebiyat akademisyenleri, hukuk akademisyenleri gibi çoğu çok eski olan pek çok metinle uğraşmaktadır. Dolayısıyla edebî metinlerden anlam çıkarmada kullandıkları teknikler, avukatların anayasalardan ve kanunlardan anlam çıkarmada kullandıklarıyla ilişkilidir. Böylece edebî akademisyenler metinlerinden anlam çıkarılamayacağına karar verirse sadece anlam verilebilecekse hukukçular da yasal metinleri yorumlama iddiasından vazgeçmeli ve kendi yaptıklarının da "dekonstrüksiyon" olduğunu tanımalıydılar (Brest, 1982: 34 Stan. L. Rev. 765; Levinson, 1982: 60 Tex. L. Rev. 373; Peller, 1160-61 n. 6, 1173-74). Bu doğrusa yargı "eylemcilerinin" orada olmayan şeyler için anayasadaymış gibi anlam çıkarmaları için özür dilemelerine gerek kalmaz zira bu sadece naifçe "yorumlama" dediğimiz şeyin doğasıdır. Daha doğrusu "konstrüksiyon" demeliyiz ve bunu gerçekten ima etmeliyiz.

Ben bunun dekonstrüksiyonun bir yanlış yorumlaması olduğunu öne sürüyorum. Bu sır dolu teknikte bir uzman olduğumu iddia etmesem de uygulayıcılarının gerçekten de *hiçbir* metnin belirli bir anlamı olmadığını gerçekten iddia ettiğini düşünmüyorum. Onların odak noktası yasal

belgelerden ziyade edebî ve felsefî metinlerdir. Vurguları da metinleri sadece Rorschah testleri olarak kullanmaktan ziyade saklı çelişkileri keşfetmek üzerinedir (Culler, 213-16).

Ancak doğrudur ki dekonstrüksiyon, metinlerin okunmasına dair sınırları belli olmayan ama etkili olan ve bir metnin yorumlanmasında olağan şekilde yazarın okurdan önce gelişini tersine çeviren bir yaklaşım ekolünün -bazen "post-yapısalcılık" (age, 22-30) veya sadece "kuram" (age, 8) olarak atıfta bulunulan bir ekol veya daha uygun şekilde belki de bir ekoller toplamının- parçasıdır (age, 217-18, 273-74). Böyle bir tersine dönüş ile yasal metinlerin hürce yorumlanmasını savunanlar rahatlık ve destek buluyorlar. Ancak post-yapısalcılık henüz edebî eleştiriye rakip yaklaşımlardan temizlemiş değildir. Bazı öne çıkan edebiyat akademisyenleri hâlâ bir edebiyat eserini okumadaki görevlerinin yazarın niyetlerini (Hirsch, 1976; 1967) yeniden inşa etmek olduğuna inanıyorlar. Bu akademisyenler yasal metinlerin "yorumlamacıları" ve belki de "katı konstrüksiyonistler" için cephane sağlıyorlar. Profesör Dworkin, benim "new critical (yeni eleştiri)" pozisyonu olarak adlandırdığım bir ara pozisyon (Dworkin, 1982: 60 *Tex. L. Rev.* 527, Mitchell, 1983: 249-320, Dworkin, 1986: 45-86) edindi. Dworkin'e göre bir edebî eserin iki rakip yorumu arasında onu hangisi daha iyi hâle getiriyor buna karar vererek seçim yapmalıyız ve kanunî metinler ile anayasa için de bunu yapmalıyız. Mesela "kanunların eşit ölçüde himayesinin" hangi yorumunun on dördüncü anayasa değişikliğini, çağdaş siyasî kuram ışığında kamu siyasetinin en iyi ifadesini sağlayacağını sormalıyız. Dworkin, Shelley'in görüşünü tersine çevirmektedir: Kanun koyucuların dünyanın kabul edilmemiş şairleri olduğunu düşünmektedir.

Edebî ve yasal yorumlama arasında verimli bir kıyaslamaya imkân tanımak açısından edebî eserler ile anayasa gelenekleri veya yasama organı kararlamaları arasında çok fazla fark olduğunu düşünüyorum. Sonuç olarak aynı türe uygulandığında bu pozisyonların tutarsız olacak olmasına rağmen birisinin kanunî metinleri ve anayasayı okurken "intentionalist (maksatçı)" olmasının ve edebî eserleri okurken "new critic (yeni eleştirelci)" olmasının mükemmel bir tutarlılık olduğuna inanıyorum. "Maksatçı" bir hukuk akademisyeni (aksi belirtilmedikçe bir anayasa hükmünü de dâhil ediyorum) bir kanunî metni okumak için bir kişinin yasayı geçiren kanun koyucuların kanun geçtikten sonra herhangi bir ilişkili gelişmelerle birlikte onlara sunulsaydı yorumlama konusuna muhtemelen nasıl cevap verirlerdi sorusunu, kelimelerden arka plandan şartlardan ve herhangi bir diğer mevcut materyalden ayırabilmesi gerektiğini savunur.

Edebiyatın bir "yeni eleştirelci" bir edebî eseri, kendi içerisinde mantıklı olan ve eserdeki belirli atıfları anlamak için gerekli olabilecek şartlardaki bazı bilgiler dışında eserin oluşturulmasındaki herhangi bir diğer şartın veya yazarın biyografisinin derinleme incelenmesiyle daha iyi anlaşılacak olan bir artefakt olarak görür (Brooks, 1947, Wimsatt, 1954, Lentricchia, 1980). Matrisimi tamamlamak için bir maksatçı edebî eleştirmeni, bir edebî eseri anlamının yolunun yazarının bilinçli niyetlerini -ona verdiği anlamı veya böyle düşünüyor olsa idi ona vereceği anlamı- (Beardsley, Wimsatt; Wimsatt, 3; Tillyard, Lewis, 1939; Hirsch, Kermode, 1975: 77-78) tekrar inşa etmek olduğuna inanan kişi olarak tanımlayacağım ve bir yeni eleştirelci hukuk akademisyenini de bir kanunî metni yorumlamanın sadece kelimelere uyumlu ve tatmin edici anlamlar vermesi gerektiğine inanan bir kişi olarak tanımlayacağım.

Yeni eleştirelci, dekonstrüksiyonist ile yazarın bilinçli niyetlerini arama görevini tanımlama isteksizliğini paylaşır ama benzerlik burada biter. Yeni eleştirelci, bir edebiyat eserinin bir bütün olduğunu farz eder, dekonstrüksiyonist ise bir çelişkiler kütesi olduğunu farz eder ve bu çelişkilerin sebeplerini ve sonuçlarını bulmak için eserin dışına bakar. Profesör Dworkin, edebiyatta olduğu gibi yargılamada da yeni eleştirelci bir yaklaşımı önermiştir. Merhum Profesör Cover, ikisi için de bir dekonstrüksiyonist yaklaşım önermektedir. Ancak bunun okuyucuya istediği anlamı metne yükleme hakkı veren bir *carte blanche* yaklaşımı olarak düşünme şeklinde bir bayağı hataya düşmeksizin (Cover, 1983: 97 *Harv. L. Rev.* 4; Peller, 1174).

Maksatçı ve yeni eleştirelci tanımlamaların biraz denature gözükebilir. Bu sebeple edebî eserlere ve kanunî metinlere uygulanış örnekleri vermeme izin veriniz. Kanunî metnim "medenî anlayışa aykırı cezayı (cruel and unusual punishment - acımasız ve alışılmamış ceza)" yasaklayan sekizinci değişiklik hükmü olacaktır. Yeni eleştirelci, bu ilginç sözlü artefakta ne anlam

verilebileceğini sorar. Can almak medenî anlayışa aykırı olduğundan idamın zalim bir ceza olduğu yönünde akıl yürütebilir, modern insanın insan canı için duyarlılık sahibi olduğunu ve "failini ölüm cezasına çarptırabilen" suçlar için aslında çok az insanın gerçekte idam edildiğini ve alışılmamış olduğunu söyleyebilir. Dolayısıyla idam cezasının acımasız olduğunu, alışılmamış olduğunu söyleyebilir ve yasaklanması gerektiği sonucuna varabilir. Maksatçı ise insan hakları bildirgesini hazırlayanların acımasız ve alışılmamış cezaları yasaklarken neyi amaçlamaya çalıştıklarını sorar. Maalesef tamamen berrak bir cevap alamaz. Bir anlamda barbarca ve doğal gelmeyen cezalandırma şekillerini yasaklamanın tek istekleri olduğu sonucuna varabilir (Granucci, 1969: 57 Calif. L. Rev. 839, 840-42) veya en başından cezaî olmaması gereken bir davranış için herhangi bir ağırlıkta cezaların veya belirli bir suça göre ağır şekilde orantısız cezaların verilmesini de engellemek istemiş olabilecekleri sonucuna varabilir (Wright, 1977: 430 U.S. 651, 664-68). Ancak maksatçı okumaların hiçbirisi, idam cezasının anayasaya aykırı olduğu sonucunu desteklemez.

Edebî misalim için Yeats'in *Easter 1916* şiirini kullanacağım (Yeats, 1916, 1956: 177). Başlığında ve şiirdeki şaşırtıcı derecede imalı bazı atıflardan şiirin kendisinin bir anlamda İngilizler tarafından sıkı şekilde bastırılmış olan 1. Dünya Savaşı sırasında İrlanda'daki Paskalya Ayaklanması hakkında olduğu bellidir. Katı bir yeni eleştirelci (çoğu gerçek yeni eleştirelci daha eklektiktir) tam anlamını çıkarabilmek için bir şiirin şartları hakkında daha fazla bilmenin gerekli olmadığını savunur. Öte yandan bir maksatçı, ikinci kıtada belirtilen dört isimlessi kişinin aslında gerçek kişiler olduğuna dikkat çeker (ve üçü, üç adam, idam edilmiştir). Şarkıda "[a] drunken, vainglorious lout" olarak tanımlanan kişi, Yeats'in aşığı Maud Gonno'nin kocasıdır. Çoğu Anglo-İrlandalı gibi Yeats, İrlanda bağımsızlığına inanıyordu ancak bu uğurda hiçbir şey yapmadı ve aslında hayatının çoğunu İngiltere'de geçirdi vs. vs. (Kenner, 1983: 25, 103). Bütün bunlara dayalı olarak şiirin kişisel ve siyasî birer anlamı yorumlanabilir.

Sekizinci anayasa değişikliği üzerinde maksatçı yaklaşımı uyumlu buluyorum ve *Easter 1916* üzerindeki maksatçı yaklaşımı gereksiz buluyorum. Tepkilerimdeki fark, iki belgenin yazılma ve okunmaya devam etme sebeplerine dayanmaktadır. 1689'da İngiliz Hakları Bildirgesinde ortaya çıkan "medenî anlayışa aykırı cezaların" yasaklanması, anayasa ile oluşturulan güçlü bir merkezî hükümetin İngilizler gibi rakiplerini korkutmak amacıyla ağır cezalar kullanma yöntemini taklit edebileceğine dair endişelenenleri yatıştırmak için çok az tartışma veya görüşme sonucu, Amerika Birleşik Devletleri Anayasasına eklenmiştir (Granucci, 852-53). Yasal cezaî davranışlar ve (belki de) gereksiz veya tamamen zararsız davranışlara ceza vermek için barbarca cezalandırma yöntemleri hakkında bir endişe vardı (Granucci, 840-42). Ancak kötü cezalandırma şekillerinin yasaklanmasını ayrıntılı şekilde belirtmek için bir çaba yapılmadı ve "zalim ve alışılmadık" ifadesi sadece özetleyici bir formül olarak benimsendi (Granucci, 840). Bir ayrıntılandırma çabası hem zaman tüketici olurdu hem tartışmalara yol açabilirdi zira ayrıntılarda değil genellemelerde anlaşmak daha kolaydır. Kurucular, gerekli oldukça yasaklamaları detaylandırmak için mahkemelerin mevcut olacağını büyük ihtimalla fark etmişti. Bugün dururken gelecek için endişelenme sözü, yasama süreçlerinin sloganı olabilir (Levi, 1949: 30-31).

Bir mahkeme sekizinci değişikliği okuduğunda bir davaya nasıl karar vereceğine dair bir otoriter kılavuz arar. Eğer bir mahkeme "zalim ve alışılmadık cezalar" ifadesine geçmişteki bağlamından bağımsız olarak herhangi bir anlam yüklemesine imkân tanıyan yeni eleştirelci veya post-yapısalcı yaklaşımı benimsemişse sekizinci değişikliğin cezaları düzenlemek için mahkemelere kanalize edilmemiş bir güç verdiğini öne sürebilir.

Kurucular, mahkemelere böyle kayıtsız bir güç vermeyi düşünmüş olamaz. Ayrıca anayasaya yapılan yeni eleştirelci bir yaklaşım, muhtemelen edebiyata yapılan bir yeni eleştirelci yaklaşıma göre daha dağınık olacaktır. Profesör Dworkin'in yasal kararnameleeri yorumlamak için kullandığı ilkeler edebî değil felsefî ilkelere. Kararnameyi, mümkün olan en iyi siyasî felsefe ifadesi oluşturulabilecek şekilde okurdu. Ancak siyasî felsefede bir anlaşma yoktur. Robert Nozick gibi aşırı hürriyetçiler, Dworkin gibi aşırı eşitlikçiler ve her birisi eşit derecede saygı hak eden pek çok ara ton mevcut. İdam konusuna gelince adaletin bunu gerektirdiğine inananlar mevcuttur (bu, Kant'ın görüşüdür) ve

adaletin bunu yasakladığına inananlar vardır. Edebiyattaki çoğu eserin anlamı hakkında yeni eleştirelci arasında daha fazla anlaşma vardır.

Bir anayasal hükmün kelimelerini kurucular için ne anlama geldiğini keşfetmek amacıyla maksatçı geleneğe sahip sorumluluk sahibi bir hâkim, anayasal metnin dışına çıkmak anlamına gelse bile kurucuların esasen neyi amaçladıklarını bulabilmek için neyi bulabilirse bulmak isteyecektir. Elbette hâkim bunu yaptığında tanıdık olan niyet hakkındaki niyet sorunu ile karşılaşacaklar: Kurucular "zalim ve alışılmadık cezalar" ifadesi ile tam olarak birşeyi ifade etmek istemiş olabilirler ancak mahkemelerin bu anlayıştan uzaklaşabilmede serbest olmalarını da niyetlemiş olabilirler. Bu belirli bir ölçüde tartışmasız doğrudur ancak acımasız ve alışılmadık cezalara karşı getirilen yasağı, tanımsız yasa yapma gücünün verilmesi hâline getirme noktasında mantıksız hâle gelir. Eğer anayasanın kurucuları, federal mahkemelere yargı kontrolünde kesin güç vermek istemiş olsalardı pek çoğu çeşitli alt maddelere ve bazıları da oldukça spesifik bir dile sahip olan on ayrı anayasa değişikliğinin geçirilmesinden başka bir yöntem seçebilirlerdi.

Acımasız ve alışılmadık cezaların yasaklandırılmasının sekizinci anayasa değişikliği benimsendiğinde yani 1791'de bilinen cezalandırma şekilleriyle sınırlı olması gerektiğini söylemiyorum. Bir yasa koyucu, bir yasanın kendi öngöremediği durumlar için de geçerli olmasını amaçlayabilir. İnsan öngörüsündeki kısıtlamalara bakacak olursak mantıklı bir yasa koyucu genel bir yasayı -sürmesi amaçlanan bir anayasal değişikliği- o anda aklına getirebileceği durumlarla kısıtlamak istemezdi.

Ancak cezaî yaptırımları düzenlemek için federal mahkemelere bir açık çek vermek ile belirli şekillerde öngörülemez cezalandırmaları sınırlamayı amaçlamak arasında önemli bir fark vardır. Birinci niyet mantıksızdır. Tıpkı kurucuların başkanın otuz beş yaşında olmasını yazarken sadece ortalama otuz beş yaşında birisinin olgunluğuna sahip olmasını kastettiklerini böylece çok olgun yirmi üç yaşında veya yirmi bir yaşındaki çocuklarının bu kurala uygun olabileceğini düşünmek kadar (hafif ifadeyle) mantıksızdır.

Edebî misalime dönüş yapalım. Yeats'in *Easter 1916* 'yı yazarken bazı siyasî niyetleri olabilir, mutlaka ki herhangi birisine otoriter rehberlik sağlamak için yazmadı ve bugün okuyan çoğu insan için yasal veya siyasî bir önemi bile yok. Bizim için sadece güzel ve duygulandırıcı bir şiir. Zevk için ve belki de -üstü kapalı belirtilen Paskalya Ayaklanması'nın şartları hakkında değil siyasî hareketlerin insan kişiliği üzerindeki etkileri hakkında- eğitim amacıyla okuyoruz. Şiirin "mesajı", kabaca ifade edecek olursak bir siyasî davaya kendini adamanın kişiyi, kişisel sınırlamalarının üzerine çıkardığı ("He, too [the drunken, vainglorious lout], has been changed in his turn, Transformed utterly" (Yeats, 178) ve esas insanlığını yok ettiğidir ("Too long a sacrifice/Can make a stone of the heart") (Yeats, 179). Hoşuma gitmeye başladıktan beri bu şiirin arka planı hakkında hatırı sayılır derecede okumuşluğum olmasına rağmen şiiri takdir etmem hakkında veya anlayışım hakkında bir derinleştirme sağladığını söyleyemem. "Drunken, vainglorious lout" dediği, yıllar önce Maud Gonne ile evlenmiş olan ve kısa zaman sonra terk eden alkolik Major MacBride olması ilginç bir tarihî dedikodu ancak şiire olan ilgime hiçbir şey katmıyor. Ya da Yeats'in kompozisyonunu kastettiği mektupları okumak, şiir hakkında hiçbir şey öğrenmemi sağlamadı. Gerçekten de edebiyat tarihi, anlayışsız öz-değerlendirmeleri bol miktarda içermesine rağmen örneğin T. S. Eliot, *The Waste Land* eserini "only the relief of a personal and wholly insignificant grouse against life; it is just a piece of rhythmical grumbling" diyerek dışlar (Eliot, 1971) veya Kafka, *The Metamorphosis* eserini bitiş şeklinden ötürü başarısızlık olarak nitelendirir oysa dâhicedir (Gray, 1973: 91). İcatçı yazarların kendi çalışmalarını hakkında nispeten az sayıda algısı güçlü yorumlar yaptığını görürüz.

Bunları taçlandıran Shakespeare'in oyunlarının varlığını sürdürülebilirlik özelliğini fark etmedeki açık başarısızlığı olmuştur. Öyle ki bastırmak veya basım için revize etmemesi bunun kanıtıdır (Bevington, 1980: 79).

Dâhi kişilerdeki şaşkıncı kendini tanımazlığın sebebi belki edebî icatçılığın bilinçsizce meydana gelmesidir. Bazı edebî eserler esasen bilinçsiz bir bulanıklık hâlinde yazılmıştır. *The Waste Land*'in harika beşinci bölümü bir acele anında dökülürmüş ve hemen hemen hiç düzeltme gerekmemiştir (Eliot, 82-91, 129; Ackroyd, Eliot, 1984: 116-17). Kafka'nın muhteşem hikâyesi *The*

Judgment bir gecede kesintiye uğramadan yazılmıştır (Gray, 57, Hendry, 1983: 137). Shakespeare, oyunlarında çok az düzenleme yapmıştır (bir zamanlar inanıldığı gibi hiç yapılmamış değildir (Honigmann, 1985) ve çalıştığı zaman kısıtlamaları düşünülecek olursa oyunlardaki harika şiirlerin çoğu, aklına geldikçe öylesine yazılmış olmalıdır. Bu tür otomatik yazmalar alışılmadıktır. Edebiyattaki pek çok büyük eserde itinalı revizyonlar olur. Ancak revizyonlar bilinçli bir plana göre değil gibi gözükür. Bilinçdışı bir his veya uygunluk duygusu ile yapılmaktadırlar ve bir yazar revizyonlarını bitirdiğinde genelde neyi neden yaptığını açıklayamaz.

Bir edebiyat eserinin yazarının bilinçli niyetleri genelde bayağı ise bunları çıkarmaya çalışmak eseri takdir edişimizi daha iyi hâle getiremez. Edebiyat eserlerini neden okuduğumuzu da hatırlayalım: Zevk için ve daha düşük kapsamda eğitim için okuyoruz, yazarın gizli düşüncelerine ulaşmak için değil. Batı edebiyat geleneğindeki en büyük eser olan 'The Iliad'ın yazar veya yazarları hakkında hiçbir şey bilmediğimiz gibi tasarlanıp oluşturulduğu toplum hakkında da eserin kendisinden (ve 'The Odyssey'den) çıkarabildiklerimiz dışında neredeyse hiçbir şey bilmiyoruz.

Buna rağmen bilgi eksikliğimiz eserin saygınlığını veya sunduğu zevki veya öğreticiliği azaltmamaktadır.

Başka bir örnek olarak aşağıdaki kısa ve isimsiz Wordsworth lirik şiiri üzerindeki tartışmayı (Hirsch, 227-30; Michaels, 1979: 29-30) ele alalım:

*A slumber did my spirit seal
I had no human fears:
She seemed a thing that could not feel
The touch of earthly years.*

*No motion has she now, no force
She neither bears nor sees
Rolled round in earth's diurnal course
With rocks and stones and trees (Wordsworth, 1967: 216).*

Tartışma, Wordsworth tarafından okuyucunun Lucy'nin ölümü üzerine üzüntülü veya avutulmuş hissetmesinin amaçlanmış olup olmadığı üzerinedir (Wordsworth, 214-16, Moorman, 1957: 423-28). Bir hukukçunun söyleyebileceği üzere dışsal bir kanıt vardır ki Wordsworth şiiri yazdığında bir panteisttir yani kayaların vs. canlı olduğunu düşünüyordu. Bu da okuyucunun Lucy'nin kayalar ve taşlar arasında gidip gelme ihtimalinden üzüntü değil avutulmuşluk duymasını beklediği yorumunu destekler (Michaels, 30). Ancak Wordsworth'ün teolojisi hakkında birşey bilmeden de şiirdeki amacın panteist Wordsworth'ün sahip olmuş olabileceği herhangi bir bilinçli niyete kıyasla daha duyarlı ve akıllı olduğu oldukça açık gözükmektedir. Lucy'nin doğanın parçası olarak dönen toprağın bir parçası olduğu fikrinde avutulma olsa da oluşturulan izlenim bir panteizm ilahisi gibi değildir. Lucy'nin "görmemekte ve duymamakta" oluşuna dair gözlem ve kayalar ile taşlar sebebiyle oluşturulan gri his sebebiyle ton ağırbaşlıdır.

Benim fikrime göre Wordsworth'ün bir panteist olduğunu bilmek, şiirden alınabilecek zevke ekleme yapmaktan ziyade aslında gölge düşürmektedir. Panteizm, 1799'da olduğu gibi bugün de çoğu okuyucu tarafından aptalca bir din olarak görülür.

Bir panteist yazısı olarak değil de öldüğümüzde doğaya döndüğümüz gerçeğinin kompleks ve çelişik duygular taşıyan bir yansıması olarak algılandığında şiir daha duygulu olmaktadır. Sonuç olarak şiir ölüm üzerinedir, yemek sonrası şekerleme üzerine değil. Edebiyatta da sıklıkla gerçek olduğu üzere şiir bir artefakt olarak değil de bir şairin çoğu zaman oldukça sığ olan bilinçli aklına açılan bir pencere olarak algılandığında şiir küçülmektedir. Ancak anayasayı veya kanunî metinleri güzelliğinden ötürü değil rehberlik için okuruz.

Okuyucuların bir edebî eserin ne anlama geldiği üzerinde anlaşması gerekmez. Çoğu edebî eser, bu yüzyılda özellikle olmak ama bu yüzyılda yazılanlarla sınırlı olmamak üzere fazlasıyla muammalıdır. Eliot'un Four Quarters eserini en az elli kere okumuşumdur ve üzerine çeşitli

yorumlar da okudum ancak harika bir sanat eseri olduğuna ikna olmaktan öte bazı parçalarını anladığımdan fazlasını iddia edemem. Kafka'nın yazdıklarına sıklıkla Rorschach testinin edebî muadili denir. Pek çok harika eser olunca okuyucunun (ki bunun bir anlamı olacaksa) gerçek anlamda mı yoksa ironi olarak mı anlaması amaçlanmış, söylemek imkânsız diğer bir ifadeyle eser birşeyi mi yoksa çapsal zıttını mı ifade ediyor (Marvell, 1968. 55-58, 56-57). Bu muğlâklık, edebiyatın (ve pek çok felsefe klasiğinin) karakteristiği olup dekonstrüksiyona nüfuz sağlar. Muğlâklığın büyük edebî eserlerin niteliği olduğunu söylemek çok ileri gitmek olurdu. Gene de edebî eserlerin hayatta kalmasına önceden değinişimden bunun aşikâr olması gerekir ki bir sebeple büyük eserlerin sıkça görülen bir karakteristik özelliğidir. Eserlere büyük eser denir çünkü dönem ve kültür sınırlarını aşarlar çünkü belirli bir genellikleri (Landes, Posner, 1976: 249, Ellis, 1974: 24-53) ve hatta evrensellikleri vardır yani farklı insanlar için farklı anlamlar taşırlar.

Ancak bir grup kanun tasarısı hazırlayıcısının oturup çağların değişen ortamlarıyla yeni ve gizemli yollar kombine eden çağlar boyunca yankılanacak güzel ve gizemli bir artefakt oluşturmasından daha sorumsuzca ne olabilir? Kanun koyucular yetenek veya mizaç açısından sanatçı değildir ve üstelik endişeleri iletişim olmalıdır sadece önerilerden ibaret kalmaz. Kanun tasarılarında da genellemelerin bir yeri vardır -katılımcıların ayrıntılar üzerinde anlaşamayabileceği durumlarda anlaşılabilir şartını sağlarlar- ancak edebiyata göre çok daha küçük bir rol oynarlar. Bu sebeple anayasa ve kanunî metinlerin yorumlanması benzer şekilde daha kısıtlı olmalıdır. Yeni eleştirelilerin eski edebiyat eserlerinde şaşırtıcı yeni okumalar önerebilmesi oldukça zararsız bir girişim olurdu ancak her bir avukat ve hâkim herhangi bir kanun metnini kendi okumasına göre ele almakta serbest olsaydı inanılmaz bir kaos oluşurdu! Elbette ki yargıtayın okuma şekli nihai olarak otoriter kabul edilirdi ancak sadece zorbalığın otoriterliği kadar otoriter olurdu. Eğer kanunî metinler sadece okuyucunun anlam vereceği davetiyelerse bu durumda bir mahkemenin sekizinci anayasa değişikliğinde "dekonstrüksiyon" ile cinsiyete göre ayrılmış hapisanelerin yasaklandığını bulması, milattan önce yazılan Virgil'in *Fourt Eclogue* eserini, bir edebiyat eleştirmeninin bir Hıristiyanlık alegorisi olarak okuması kadar sorumsuzca olurdu ki aslında Orta Çağlarda böyle okunuyordu (Kermode, 28-29).

Fark ayrıca güç ile de ilişkilidir. Bir edebiyat eleştirmeni etki sahibi birisi olabilir ancak rekabetçi piyasada özel bir bireydir. Bir hâkimin aksine hiçbir devlet yetkisine sahip değildir. Toplumumuzda ömür boyu kadrolu olarak (bütün federal ve hemen hemen pek çok devlet hâkimi için geçerlidir) atanmış görevlilerin yetkiyi kullanması sadece yetkinin bir şekilde sınırlandırılmış olduğuna dair inanç ile tolere edilir. Temel sınırlamalar otoriter metinlerdir. Kendisini bir dekonstrüksiyonist veya yeni eleştirelci olarak ilan etmiş bir hâkim, Amerikan hükümetinin temel tasarımının bir parçası olan sınırlamalardan kendisini serbest bıraktığı için şiddetle eleştirilebilir.

Öte yandan edebî metinlerin toplumdaki işlevlerini yerine getirebilmeleri için otoriter olmaları gerekmez.

Yasal ve edebî eserlerin okuyucu kitleleri arasındaki fark, bir edebiyat eleştirmenin sözlü delil kuralına - taraflar arasındaki sözleşmenin tam ifadesi olması amaçlanan yazıların sözlü şahitlik ile karşı çıkılmayacağına dair kurala- dair son tartışmasında görmezden gelinmektedir (Michaels, 26-29. Posner, 83-85, 89-91). Profesör Michael'in fikrine göre bir mahkeme, bir sözleşmenin anlamı hakkındaki sözlü bir şahitliğin yazılı sözleşmeyle çeliştiğine karar verebilmesi için o sözleşmeyi yorumlamalıdır ve yorumlama da daima -sırf hâkimin dil ve hayat bilgisine göre- haricî kanıtlara başvurmayı gerektirdiğinden yorumlamayla ilgisi olabilecek herhangi bir diğer haricî kanıt dışarıda bırakmak keyfidir (Michaels, 26-28). Ancak başkanın en az otuz beş yaşında (Peller, 1174) olmasını gerektiren anayasa hükmünde muğlâklık bulmaya çalışan birisi gibi Michaels de çok akıllı davranarak işin özünü atıyor. Eğer bir belge, taraflar arasındaki sözleşmenin tamamının ondan ibaret olduğunu belirtiyorsa ve belgede pound başına 100 \$ fiyat verilmişse satıcının daha sonra sözleşmeyle sonuçlanan görüşmelerde tarafların sadece ilk on pound için pound başına 100 \$ üzerinde anlaşıklarını daha sonra pound başına 120 \$ sayılması gerektiğini anlaşıklarına dair sözlü şahitlik sunmasını sözlü delil kuralı önlemektedir. Belge muğlâk değildir ve tarafların sözleşmenin anlamı üzerine davalashmalarını önlemek için tarafların unutkanlığını veya yalan söyleyebilirliğini kontrol

etme amacına sahiptir. Belge açık değilse sözlü şahitlik kabul edilmek zorunda kalacaktır ancak her belgenin açık olmadığını düşünmek aptalcadır. Gene de büyük edebî eserlerde açıklık olmayabilir. Belki de belirttiğim üzere bir edebî eserin harika olmasının bir ön şartıdır. Eleştirmenler çok ileri giderek en basit en saf lirik şiire bile kelime oyunları ve tezatlar koyuyorlarsa ufak bir zarar veriyorlar, sözlü delil kuralının edebiyattaki karşılığını ilan ederek kanatlarını kesmemize gerek yoktur.

Kanun tasarıcılarının sanatçıların yeteneğine veya mizacına sahip olmadığına dair ifademe bir anlığına dönmek istiyorum. Anayasayı ve insan hakları bildirgesini ve sonraki değişiklikleri tasarı hâline getirenler çoğunlukla oldukça yüksek kapasiteli profesyonellerdi. Ancak yazıldıktan yüzlerce hatta binlerce yıl sonra bile arzulanarak okunmakta olan (veya Homer'i düşünecek olursak söylenen) edebî eserleri yazan nispeten bir avuç insan esas itibarıyla dâhilerdir ve varlığını sürdürüp okunanlar bütün eserleri olmasa bile en iyi eserleridir. Bu kalitede eserlerle ilgilenirken Profesör Dworkin'in önerdiği prosedürü izlemek yani eseri mümkün olduğunca iyi kılacak şekilde yorumlamak oldukça doğaldır. Fikrini biraz farklı şekilde ifade etmek gerekirse bir edebî eseri okumanın kullanışlı bir yöntemi, bir tam uyum hipotezi benimsemektir yani eserdeki hiçbir ayrıntının tesadüfi olmadığını, her şeyin anlam ve duygusal etki üzerinde bir şekilde katkı sağladığını farz etmektir. Ayrıntılar üzerinde araştırma yaparak büyük edebî eserin nasıl büyüdüğü anlaşılabilir. Örneğin Yeats'in bir diğer harika şiiri olan *The Wild Swans at Coole* (Yeats, 129) eserinde göldeki kuğuları aşağıdaki şekilde tasvir ederken "cold" ve "companionable" kelimeleri ile şaşırtıcı ama bir türlü "doğru" şekilde jukstapozisyon yaparak (ulanti ile vurgulanan bir jukstapozisyon), doğanın gizem ve uzaklığını *hissetmemizi* sağlayışı, fark etmeye değerdir:

*Unwearied still, lover by lover
They paddle in the cold
Companionable streams or climb the air
Their hearts have not grown old
Passion or conquest, wander where they will
Attend upon them stil (Yeats).*

Aynı yorumlama tekniği -yani her bir ayrıntıya önem verme tekniği- kanunî metinlerde kullanıldığında bir saçmalıklar kaynağıdır. Kanunî metinler ve anayasalar meşgul insanlar tarafından hızlıca yazılmaktadır, daima büyük yetenekli veya ihtimam gösteren kişiler olması gerekmektedir ve sıradan veya açık olmayan hükümleri görmezden gelip de en önemlilerine dikkat etme imtiyazına sahip değiliz. Dahası kanunî metinler ve anayasalar tek bir aklın değil üyeleri farklı hedeflere sahip olabilen komitelerin ürünleridir.

Dolayısıyla sıradan kanunî metinler, gereksiz dil -başka bir diğer dilin okuyucuya daha empatik gelmesi dışında muhtemelen işlevi olmayan bir dil- ve iç çelişkiler içermeye eğilimlidir. Bir kanunî metindeki her kelimenin önemi olduğunu farz etmek, her birinin dikişsiz bir bütün olduğunu farz etmek, yasama sürecinin doğasını yanlış anlamaktır (Posner, 261-93; Easterbrook, 1983: 50 U. Chi. L. Rev. 533, 534). Mesela Profesör Dworkin'in yaklaşımı gibi bir mahkemenin nasıl ki Yeats şüphesiz *The Wild Swans at Coole* eserini yapabileceği en iyi şiir hâline getirmek için bilinçli ve bilinçdışı şekilde çabaladıysa kanun yapıcılarının da yapabilecekleri en iyi yasa kuralını oluşturmak için çabaladığını farz ederek bir kanunî metni veya anayasal hükmü de en iyi yasa kuralı yapabilecek şekilde yorumlaması gerekmektedir. Ancak bu yasama niyetine dair gerçek dışı bir görüştür. Etkisi, hâkimin iradesinin yasama organının iradesinin yerine geçmesidir. Bu da bir eleştirmenin iradesinin Yeats veya Wordsworth'un iradesinin yerine geçmesinden çok daha ciddi sonuçlar doğurur.

Yasal metinlerin yorumlanmasındaki sorun, iki durumda edebî yorumlamadaki soruna çok yakından benzer: Yasama organının yasa yapma işlevini mahkemelere vermeyi amaçladığı durumlar ve yasama organının niyetlerinin basitçe anlaşılabilir olduğu durumlar. Birinci durumda mahkemeye teamül hukuku yani hâkimin oluşturduğu hukuku uygulama talimatı verilmiştir ve teamül hukuku ilkelerinin formülasyonu bana göre edebî eleştirinin yardımcı olacağı veya edebî analogilerin

aydınlatılabileceği bir görev değildir. Söz konusu kanun metni veya anayasal hüküm için oy veren veya yazan kişilerin orijinal niyetlerini rekonstrükte etmenin imkânsız olduğu ikinci durumda Profesör Dworkin'in prosedürü uygun görülebilir. Belki de hâkimler, siyasî ilke veya sosyal siyasetin mümkün olan en iyi ifadesine ulaşmak için hükmü mecburen "yorumlamalıdır." Ancak muğlak eserlerin edebî eleştirisi arasındaki paralellik aldatıcıdır. Muğlak bir edebî eseri yorumlayan eleştirmen, kimseye görüşünü empoze etmemektedir ama özellikle anayasadaki muğlak bir hükmü (öyle ki yorumlamayı kanun yoluyla düzeltmek çok zor olabilir) yorumlayan mahkeme ise kendi görüşünü toplumun geri kalanına empoze etmektedir ve bunun sıklıkla geniş kapsamda karşılık bulan fiili sonuçları olur. Bu da yasaların ve özellikle anayasanın serbestçe yorumlanmasını, edebî eserlerin yorumlanmasında asla olamayacak kadar problematik hâle getirir.

Eleştiride kendini kısıtlamak, adli anlamda kendini kısıtlamaktan daha az öneme sahiptir.

Meseleyi daha karmaşık hâle getirmek üzere kanunî ve özellikle anayasal hükümlerin serbestçe yorumlanması bazen büyük felaketlerden kaçınmak için gerekli olabilir. Anayasanın Başkan'ın ve Kongre'nin yetkileri üzerine getirdiği kısıtlamalar, modern hükümetin algılanan ihtiyaçlarını karşılamak adına oldukça rahatlatılmıştır. Edebiyatta ise bu tür bir serbest yorumlama baskısı bulunmaz: Bir edebî eserin serbestçe yorumlanmasının tek sebebi -orijinal okuyucu kitlesi için amaçlanandan oldukça farklı anlama sahip olmasına yol açan bir yorumlama- modern okuyucunun eserden daha çok içgörü ve zevk edinebilmesine imkân tanımaktır.

Edebiyatın ve yasamanın işlevlerinin çok farklı olduğuna ve bu iki farklı mental ürün türünün okuyucularının hedeflerinin çok farklı olduğuna birisi için geliştirilen ilke ve yaklaşımların bir diğeri için hiçbir kullanışlı uygulaması olmadığı sonucuna vardım. Kanunî metinleri okumada en azından bana göre doğal ve mantıklı yaklaşım olarak görülen maksatçılık, edebî eserleri okumanın kötü bir yolu gözüküyor ve uyumlu bulduğum yeni eleştirelci edebî yaklaşım, kanunî metinleri okumanın kötü bir yolu olacaktır. Bu, kanunları yorumlaması gereken bir hâkim veya hukukçu için edebî eğitimin veya ilgi alanlarının alakasız kalacağı anlamına gelmiyor. Okumak, okumaktır ve bir kişi metin analizcisi olarak ne kadar tecrübeli ve becerikli hâle gelirse yasal metinleri duyarlılık ve hayal gücüyle okuma becerisi daha iyi olacaktır. Hukuk arenasına aktarılamaz bulduğum şey edebî eleştirinin spesifik teknikleridir yoksa zorlu metinlerle yakından araştırma yapmaktan gelen tecrübeye dayalı okuma becerileri değildir.

Maksatçılık konusunda çok kayıtsız gözükmek istemem. Açıkça kabul ediyorum ki geçerli kanunî metnin veya anayasal hükmün eldeki konuyla ilişkisinin belli olmadığı pek çok durum vardır ve dava ne kadar geniş de yorumlansanız kurucuların niyetlerine atıfta bulunularak karara bağlanamaz. Böyle bir durumda hâkimin ne yapması gerektiği, burada cevaplandırmaya çalışmayacağım türden çok tartışmalı bir soru ancak böyle durumlarda edebiyat eleştirisinin nasıl yardımcı olabileceğini anlamıyorum.

Metinlerin muhtemel yorumlanabilme çeşitlerine vurguda bulunarak edebiyat eleştirmenleri belki hâkimlerin çok belli gözükten yorumlarının aslında tartışılabilir olduğunu görmelerine yardımcı olabilir ancak hâkimlere yapıcı bir ders verebileceklerinden emin değilim.

IV. EDEBİYAT VE İÇTİHAT

A. Belagat ve Bilgi

Şimdi edebiyatın içtihatları anlama ve daha iyi hâle getirmede kullanımına dönüyorum. Tartışmanın çerçevesini belirlemek adına edebî form ve edebî anlam arasında bir ayrım yapmalıyım. Birincisi üsluba yapıya ve diğer formal unsurlara işaret ederken ikincisi bir edebî eserde genelde en az ilgi çekici şey olan (Easter, 1916 veya *The Wild Swans at Coole* eserlerinden bir yorumlama saçma şekilde klişe olurdu) yorumlanabilecek içeriğe ve aynı zamanda okuyucunun eseri okurken alıp götürmeyi umabileceği bilgiye işaret eder. Edebiyatta anlam formdan ayrılamaz yani *The Wild Swans at Coole* eserinin anlamı, şiirin okuyucuya açıkça "*söylediği*" herhangi bir şeyden ziyade "*cold / Companionable*" gibi bir tür oksimoron olan ve dolayısıyla stilistik bir araç olan şaşırtıcı dizme pozisyonlardan daha fazla edindiğimiz bir şeydir. Ancak edebî form, edebiyat ile mükemmel şekilde

eş süreli değildir zira diğer türlerde de bulunur. Edebiyattaki en büyük belagat oyunlarından birisi Gulliver's Travels gibi eserlerde göze çarpan sade üsluptur. Bu üslubun en büyük modern ustası George Orwell'dir. Ancak üslubu, makale ve gazeteciliğinde romanlarına göre daha büyük mükemmellik göstermiştir. Abraham Lincoln, birkaç iyi şiir yazmasına rağmen icatçı bir yazar değildi. Ancak pek çok konuşmasında büyük edebî kalite vardır (Wilson, 1962: 120-23) ve Gettysburg Address ile Second Inaugural Address başeserleridir (Basler, 1953: 22-23, 332-33) Justice Holmes, büyük edebî farklılığa sahip pek çok içtihat yazmıştır (Wilson, 779-82, Bander, 1966).

Üslup ile ilgilenen birisi doğal olarak sadece karşılaşacağı farklı üslupların çeşitliliğinden ötürü değil aynı zamanda edebiyat akademisyenleri üslup araştırmasını, hukukçuların ve tarihçilerin ve siyaset bilimcilerin aksine bir uzmanlık alanı hâline getirdiğinden edebiyat araştırması yapmak isteyecektir. Ancak öncelikle üslubun hukukla ilgisini ortaya koymak gerekir.

Üslubun yasal metinlerde hiçbir rolü olmaması gerektiği tartışılmaz mı? En iyi ihtimalle küçük bir süs veya en kötü ihtimalle ve gerçekten de ortalama olarak anlayışa bir engel olabileceği? Kanunî metinler, vasiyetnameler, sözleşmeler ve diğer şekildeki yasal yazılar hakkında bu doğru gözüküyor. Ancak içtihatlar (ve aynı zamanda dava özetleri ama dikkatimi içtihatlar ile kısıtlayacağım) konusunda yanlıştır. İchtihatlar, edebiyatta olduğu gibi belagat olarak bilinen iletişim dalına aittir ve belagat, üsluptur.

Bütün söylem hâlleri belagatli değildir. İlim insanı bir hipotez öne sürer ve ardından test etmek için tasarlanan bir deneyin tasarımını ve sonucunu rapor eder. Böyle bir yazının hazırlandığı üslup, okuyucuyu çok az ilgilendirir. İlkesel -ve sıklıkla pratik olarak- bütün gösterilenlerin matematiksel olması için yazarın önerme gerekçelerini belirttiği ve mantıklı operasyonlarla sonuçlar türettiği bir tümdengelimci mantık çalışması için üslup daha da önemsizdir. Bu iki alanda Orwell'in belirtmiş olduğu, pencere camı (Orwell, 1, 7) kadar berrak bir düz yazı yazma hedefi hem uygun hem ulaşılabildir. Bu da ilim ve diğer belirli alanlarda varlığını sürdürme işinin edebiyat veya diğer belagat ile ilgili disiplinlerden farklı olduğunu açıklamaya yardımcıdır. Newton, Homer kadar uzun süre varlığını koruyacaktır. Ancak varlığını sürdüreceği olan esas Newton, kuramlarını ve bulgularını açıklayan dil değil kuramların ve bulguların bizzat kendileri olacaktır. Homer'in esası ise dilinden ayrılamaz.

Şiir ve diğer edebiyat türlerinin genelde daha kesin sınırlı ilimler tarafından ele geçirilmemiş konularla ilgilendiği gerçeğiyle tutarlı olarak ilmin çok ilmi olmadığı zamanlarda ilmî şiirlerimiz vardı (Democritus, Lucretius, Erasmus Darwin). Macbeth okuyarak hırs, Viktoryen dönemi romancılarını okuyarak sosyal sınıflar, Dante okuyarak dinî duygular ve The Possessed okuyarak terörizm, T. S. Eliot okuyarak umutsuzluk ve Kafka okuyarak saplantı hakkında hâlâ birşeyler öğrenebileceğimizi düşünüyoruz. Bunlar ilmî düşüncenin hâlâ çok ilerlemediği alanlar olup icatçı yazarlar belki hâlâ siyasî ilimcilere tarihçilere ve psikologlara karşı yetkinliğini koruyabilir.

Tartışmaya açık bir önermede bulunduğumun farkındayım.

Edebiyatın bilgi ile hiç ilgilenmediği, duygu (Eliot, 1960: 107, 115-18) ile ilgilendiği, Macbeth okuyan birisinin neredeyse avuçlarının içinde olan büyük ihtirasına ulaşmak üzereyken hayal gücünün gerçeğin önüne geçmesinden ötürü elinden kayıp gitmesinin nasıl bir his olduğunu öğrendiği tartışılmıştır. Ama bana göre edebiyat ayrıca dolaylı şekilde de olsa ikna eder. En azından karakteristik olarak okuyucuya vaaz vermez ve kıyas kullandığında amaç mantıklı olmaktan ziyade ironiktir, tıpkı Marvell'ın To His Coy Mistress eserindeki gibi. İşte bu sebeple edebî eserlerin değişik kelimelerle ifade edilmesi klişe olmaya eğilimlidir ve bu sebeple pek çok edebî eser çeviri sırasında yok olmaktadır. Bir ekonomist, anlam veya etki kaybı olmadan bir katkı payını farklı kelimelerle tekrar beyan edebilir. Ancak edebiyatın bilişçi, bilgilendirici ve ikna edici kısmı, okuyucuya hayal gücü ile duygularını harekete geçirebilecek olan ve edebî eleştirmenin hakkında konuşabileceği ama çoğaltamayacağı şekilde bir iç görü kalıntısı bırakmayla sonlanacak, acıklı bir sahne sunarak çalışır.

Mesela Keats'in Ode to a Nightingale (Keats, 1932: 183) eseri, içerdiği İngilizce dili kadar harika lirik bir şiirdir, başka kelimelerle değiştirerek anlatın. Aynı klişe özet - anlatıcı, kuşların güzelliği üzerine düşünüyor, tek tek kuşlar ölseler de kuğu veya bülbül tarafından simgelenen doğanın ölümsüz olduğunu anlatıyor- The Wild Swan at Coole için de yapılabilir. Oysa iki şiir de

kuvvetini farklı kaynaklardan alıyor ve okuyucu üzerindeki etkileri tamamen farklı. Ode to a Nightingale eserinin anlatıcısı için bülbülün şarkısının güzelliği, bir şekilde ölmüş olma isteği için hem dayanak hem tesellidir (daha güzel ve daha mutlu birşey sonsuza kadar yaşamaya devam edecektir). The Wild Swans at Coole eserinin anlamı ise doğada bir sanat eserindeki harika, biçimsel, estetik -ve sessiz- modelin varlığı gibi gözükmektedir. Şiirlerin imgelem ve tonları tamamen farklı olduğundan açıkça görülen temalarındaki benzerliğe rağmen anlamları da farklıdır. Gerçekten de önemli bir ortak noktaları olduğunu söyleyemem.

Belagat veya içtihat için edebiyatın nasıl ikna ederek köprü inşa ettiğini göstermek için modern şiirdeki en önemli anlardan birisini, Yeats'ın The Second Coming eserinin birinci kıtasını sonlandıran iki mısrayı ele almak istiyorum:

*The best lack all conviction, while the worst
Are full of passionate intensity (Yeats, 185).*

1920'de yazılmasına rağmen bu mısralar 1930'larda faşistler ve yatıştırıcı demokrasiler arasındaki yüzleşmenin habercisi gibi gözüküyor. Şiirin açıkça kehanet gibi olan teması ile çok daha esrarengiz hâle gelen bir önceden ima. Satırlar, 1960'ların sonlarındaki öğrenci başkaldırıları sırasında çoğu Amerikan üniversitesindeki durumu da açıklıyor denebilir. Başka okuyucular başka göndergeler ortaya koyabilir. Ancak tarihi doğrulamayı kenara koyacak olursa satırlar okuyucuyu tartışmasız bir doğruluk hissi ile vuruyor. Yeats'ın hakikatlerini göstermek için bir çaba sarf etmemiş olmasına rağmen doğru gözüküyorlar.

Bir yazar, mantıklı veya empirik bir delil çabası olmadan nasıl ikna edebilir? Cevap belirsizlik alanlarındadır, tam olarak ilimlerce fethedilmemiş alanlardadır, mantıktan veya ilimden uzakta olan bazı yöntemler dâhil her türlü yöntemle ikna edilmeye açığız. Burada konu insanların irrasyonel olması değil ancak bir iddianın doğrudan onayı mevcut olmadığında sadece hüküm vermeyi askıya almakla kalmıyorlar dolaylı onaylar veya çürütmeler arıyorlar. Bütün belagat araçları arasında en açık ve belki de en yaygın olanı, hatiplerin "etik cazibe" dediği bir araç olan, hitap edenin ona inanman gereken bir kişi olduğu hissini iletme girişimidir. Eğer dinleyici kitlesi, konuşmacının söylediğindeki doğruluğu onaylayamıyorsa bu durumda söylediğinin doğru olma ihtimaline bakarak inanacak veya inanmayacaktır ve doğru konuşması muhtemel birisi gibi geliyorsa bu ihtimal artacaktır (Corbett, 1971: 35, 73; Posner, 173).

Etik cazibe The Second Coming eserinde kullanılmamıştır ancak diğer belagat araçları - ihtimal arttırıcı araçlar- vardır. Bunlardan birisi de bir kıtanın sonunda yukarıda alıntılanan kehanet kelimelerinin yerleştirilmesidir. Dolayısıyla bir sonuca varmak için normal pozisyonadırlar, yazarın daha önce onları destekleyen öncüller ortaya koyduğunu öner sürmektedirler. Gene de önceki satırlar bu tür birşey yapmamaktadır.

Sadece "[t]he blood-dimmed tide is loosed and everywhere/The ceremony of innocence is drowned" (Yeats, 184-85) gibi bir seri büyümlü görüntü sunmaktadırlar. Gene de son satırlar - mantıken birbirini izlemese de- duygusal olarak güçlü imgelerden oluşan basamakların zirvesi olarak sunulmaktan otorite kazanmaktadır.

Nitelik eksikliği de bu satırların ikna ediciliği için önemlidir. Yeats, en iyi insanların bazılarının belki de böyle ve en kötülerinin pek çoğunun şüphesiz şöyle olduğunu söylemiyor, kendisini garantiye almıyor. Çok az insanda açıkça konuşma cesareti vardır. Bu sebeple duyduğumuzda konuşmacıya itibar ederiz. Sadece büyük bir insanın saldırıya uğradığında arkasına çekilebileceği kelime oyunları yapmadan bu kadar dobra konuşabileceğini düşünürüz.

Diğer bir belagat aracı da öncekilere rağmen bu iki satırda herhangi bir "şiirsel" söyleyiş olmamasıdır. Âdeta şair bir anda gelen bir içgörü ile bunalmış, bütün şiirselliği ve inceliği bir kenara bırakarak kendisine görünür hâle gelen sade hakikati ilan edecek şekilde etkilenmiştir. Son olarak "passionate intensity"nin çok heceli akıcı zenginliği ile "lack of conviction"ın gerçekçiliği arasında bir tezat vardır. "En kötü" insanların daha güçlü olan duygularını hissedecek şekilde var olduk ve bu, bir şekilde şair tarafından ileri sürülen muhalefeti bizim için akla yatkın hâle getirmektedir.

Diyebilirsiniz ki böyle numaralarla bir çocuk kandırılabilir ama bir yetişkin? Elbette ki bu araçlar diğer ve daha rasyonel delillere dayanarak zaten inanmamış ise ileri atılan önermenin hakikati konusunda ikna edici olamaz. Bunun doğru olduğundan emin değilim. Şiirin cazibesine açık olan insanlar bu şiirdeki deha gücünü hissederek ve yazara bir içgörü karinesini bağdaştırırlar. Mesela tefeciliği kinamakta olan Pound'un Cantos eserindeki geçişler (bazıları çok güzeldir) gibi şairlerin söyleyebileceği çoğu yanlış ve hatta absürt olan her konuda ikna edilebileceklerini söylemiyorum. Bir şairin bize söylediği şey yanlış ve absürt ise onun eserine o kadar değer verme ihtimalimiz yoktur. Bize söylediği makul ise söylenme şekli onu daha ikna edici kılacaktır.

Şimdi The Second Coming eserinin hukuktaki mevkidaşını ele alacağım - en ünlü hâkimimiz tarafından en ünlü içtihat: *Lochner v. New York* kapsamında Holmes'un görüş ayrılığı (Holmes, 1905: 198 U.S. 45, 74).

Karar, ekmek fırınlarındaki çalışma saatlerini sınırlayan bir kanunu, yasal sürecin gerekleri olmaksızın hürriyetten yoksun kılma kapsamında geçersiz kılmıştı (Holmes, 64-65). Görüş ayrılığındaki hukukta en ünlü cümlelerden olmakla birlikte istihdam ilişkisini düzenlemeyi savunanlara oldukça şüpheli geldiği kadar çoğunluğun fikrinin makul kamu siyaseti olduğunu düşünenlerimiz için kıymetli gelen en ünlü cümle şudur: "On dördüncü değişiklik maddesi, Sayın Herbert Spencer'in *Social Statics*'ini yasallaştırmamaktadır" (Holmes, 75). Bu önerme delilsiz sunulmuştu ve kabul etmek de mümkündü ama davaya doğru karar verilmediğini düşünmek de mümkündü. Gene de bir şekilde bunlar şu anda seksen bir yaşında olan ve görüş ayrılığının sahibi olan otoriteden birşeyler eksiltmiş gözükmemektedir. O dönemden çok az sayıda içtihat günümüzde varlığını sürdürmektedir ve orantısız şekilde pek çoğu Holmes tarafından yazılmıştır. Gene de Profesör Currie'nin yakın zamanda belirttiği üzere Holmes, içtihatlarında sıklıkla (ve burada şimdi göreceğimiz üzere) eksiksiz veya sıkı bir şekilde akıl yürütülmüş değildir (Currie, 1985: 52 U. Chi. L. Rev. 867, 900; 1985 Duke L. J. 1111, 1145-55, 1161). O hâlde gücünün kaynağı nedir?

Lochner'deki görüş ayrılığının ilk paragrafı şöyle başlar: "Bu dava, ülkenin büyük kısmının ilgilenmediği bir ekonomik kuram üzerine kararlaştırılmıştır (*Lochner*, 198 U.S., 75). Önerme ayrıntılı değildir. Ne ekonomik kuram ne de ülkenin büyük bir kısmının ilgilenmediği bilgisinin (benzer şekilde ayrıntısız) ne ilişkisi olduğu söylenmemiştir. Yasak dayanaklar yerine ekonomi hakkında davaya çoğunluğun karar vermesine dair ciddi saldırı savunulmamaktadır. Söylediğini açıklayıp desteklemek için Holmes konuyu değiştirmekte ve "Kurama katılıp katılmadığım söz konusu olsaydı bir fikre varmadan önce uzun süre daha fazla araştırmayı istemem gerekirdi" (*Lochner*) demektedir.

Açılış cümlesinin gücü, açılışın yapıldığı sakin teminattadır. Okuyucuyu savunma konumuna getirmektedir. Böylesine özgüvenli ve durgun bir kanı ile yapılan bir beyanın uygunluk veya doğruluğu hakkında okuyucunun şüpheye düşme cüreti var mıdır? Sıradan bir hâkimin aynı fikri nasıl beyan edeceğini biliyoruz, pek çoğu aşağı yukarı şöyle derdi: "Anayasanın daha esnek salahiyeti için kamu siyasetine dair, çoğunluğun mesnetsiz şekilde ikame ettiği kendi görüşleri karşısında saygıyla ancak açıkça görüş ayrılığımı belirtmek zorundayım" derdi ve arkasından önermesini belgeleyen sayfalarca argüman ve alıntılar olurdu.

Lochner görüş ayrılığındaki sonraki cümle "... söz konusu olsaydı..." etik cazibe sunmaktadır. Sıradan bir hâkim şöyle diyebilirdi: "Siyaset hakkında çoğunluğun görüşünün ne olabileceğine dair kendi görüşümün ilişkisiz olduğuna karar verdim." Bu, Holmes'un cümlesinin esas içeriğidir ancak kendi cümlesinde karar almakta hızlı olmayan birisi olduğu ek önermesini de dikkat çekmeden dâhil etmiştir. Bu önerme cümlesini daha güvenilir kılmaktadır. Dâhice bir dokunuştur. Aynı zamanda etik cazibede yaygın şekilde söz konusu olduğu gibi yanlıştır da. Holmes, karar vermede yavaş değildir ve *laissez faire* görüşünün doğru ekonomik felsefe olduğu fikrine yıllarca önce karar vermiştir (Gordon, 1982: 10 Hofstra L. Rev. 719, 739-40; *Lochner*, 1976: 33 Annals Sci. 465, 475-76). Şüphesiz, *Lochner* kapsamında kanunun saçmalık olduğunu düşündü. Kendilerini daha tarafsız göstermek için pek çok hâkim, kişisel olarak hoşlanmadıkları kanunları onaylamak için oy verirken böyle diyecektir. Bu, biraz incelikten yoksun ve kendini tebrik edici türden olsa da bir etik cazibedir. Holmes daha derinden hareket ederek etkili olmakta ve etkisiz bırakmaktadır. Orwell tarafından

etkili şekilde kullanılan "sade adam" üslubunun bir versiyonuna sahiptir. Orwell'in yazılarındaki ve gazeteciliğindeki "Ben", Eric Blair değildir; sade konuşan, dürüst, iyi bir İngiliz modelinin kendisidir. Sade üslup, sofistike entellektüellerin hüneridir ve Holmes'ün eğer dava ekonomik bir kurama açmakla ilgili olsaydı kurama dair sabırla bir araştırma yapmayı düşündüğü fikri hayaldir.

Holmes etik cazibesini hazırlarken çoğunluğun "ekonomi kuramının" ne olduğunu bulmak için okuyucunun merakı artmaktadır çünkü çoğunluğun fikri böyle bir terim kullanmamaktadır. En sonunda bunun "bazı tanınmış yazarlar için bir slogan olmakta olan ve okul kuralları, posta ofisi, vatandaşların parasını alan her bir devlet veya belediye kurumu tarafından müdahale edilen laissez faire kuramı olduğunu keşfediyoruz" (Lochner, 198 U.S., 75). Shibboleth (slogan) kelimesinde güzelce hafife alınan küçümsemeye ve biraz abartma ile laissez faire savunucularını posta ofisini yasaklamak isteyen kişiler olarak göstererek desteklemesine dikkat ediniz.

Bu da gücünü doğruluktan ve somutluktan alarak (tanınmış yazarlardan olan) Herbert Spencer hakkındaki içtihat doruk cümlesine girizgâhı sağlamaktadır. "Sayın Herbert Spencer'in Social Statics'i" yerine Holmes "laissez faire" yazsa veya "enacts" yerine "adopts" yazsa cümlenin nasıl zayıf kalacağını hayal ediniz. Anayasanın bir İngiliz sosyoloğu tarafından yazılmış ve tuhaf başlığa sahip bir kitabı yasallaştıracağı fikrinin absürtlüğü, cümleye duygusal güç vermektedir ve - benim değinmek istediğim esas nokta olarak- delil yerine işlev görmektedir. Holmes, kitabı laissez faire felsefesi için bir metafor hâline getirmiştir ve metaforlar, somutlukları, canlılıkları ve (iyi olduklarında) beklenmezlikleri ile alıntı yapılabilir içeriklerden çok daha akılda kalıcıdır. Bu sebeple *Lochner* kapsamındaki görüş ayrılığı sadece "*Lochnerism*"'in reddi ile sonuçlanan içtihat kaymasına katkıda bulunmakla kalmamış aynı zamanda çoğunluğun fikrinde şekillenmiş hâlde hukukî felsefeye muhalefetin simgesi olmuştur.

Bu cümleden sonra Holmes, en azından pozisyonuna dair bazı deliller sunmaktadır. Mesela yüksek mahkemenin zorunlu bir aşılama yasasını sürdürmesinden alıntı yapmaktadır (Lochner, 75; Citing Jacobson, 1905: 197 U.S. 11; Currie, 1985: 52 U. Chi. L. Rev. 324, 380 n. 332; Lochner, 197 U.S., 75, Holden, 1898: 169 U.S., 366; Parker, 1903: 187 U.S. 606). Ancak bu dava hâli hazırda ayırt edilebilir. Aşılama, haricî bir fayda sunmaktadır -aşılana kişiyi ve aynı zamanda ondan hastalık kapabilecek kişileri korumaktadır- ve zorunlu aşılama dolayısıyla laissez faire'nin çoğu versiyonu ile tutarlıdır oysaki azamî çalışma saatini sabitleyen bir yasa ataerkildir ve dolayısıyla laissez faire ile tutarsızdır. Holmes tekrar genele dönerek bir anayasanın "temelde farklı görüşte olan insanlar için hazırlandığını ve bazı içtihatları doğal veya tanıdık veya yeni veya şok edici buluyor olmamız, onları içeren kanunların ABD anayasası ile çelişip çelişmediği sorusuna dair hükmümüzü belirlememelidir" (Lochner, 197 U.S., 76) demektedir. Ancak çoğunluk asla olmalı dememiştir sadece kanunun sözleşme hürlüğü üzerinde makul olmayan bir kısıtlama olduğunu söylemektedir (Lochner, 64).

Bu konuda Holmes'ün hemen hemen bütün söylemesi gereken şu olacaktır: "Makul bir insan, sağlık açısından faydalı bir önlem olduğunu düşünebilir" (Lochner, 76).

Lochner kapsamındaki görüş ayrılığı, 1905'te hukuk okulu sınavında yüksek not alabilir miydi? Sanmıyorum. Mantıken organize değil meseleyi çoğunluk ile keskin şekilde birleştirmiyor, teamül veya çoğunluk fikrini ele alışında dikkatli değil kapsamlı araştırılmamış (Currie, 380, n. 332) gerçekçi kayıtları kullanmıyor ve Holmes'ün Lochner kapsamında söyledikleri dışında bugünlerde pek kimsenin tanımadığı zavallı Herbert Spencer'a karşı oldukça adaletsiz. Ayrıca makul olmayan kanunların on dördüncü değişikliğin kanuni prosedür fıkrasını ihlal ettiğine dair, çoğunluk fikrinin temel öncülü ile karşı çıkma fırsatını kaçırmaktadır (Currie, 381). Görüş ayrılığı, on dördüncü değişikliğin çıkış noktası veya amaçları hakkında birşey dememektedir. Gerçekten de en sonda Holmes, çoğunluğun temel öncülünü kabul ederek sadece New York'un maksimum saat yasasının makul olmadığı sonucuna itiraz etmekte gözükmektedir. Böylece görüş ayrılığının başlangıcındaki şiddetli önermeler, sonuç ile uyumsuzdur. Bir bütün olarak okunduğunda içtihat Lochnerism'e değil sadece Lochnerism'in istismarlarına karşı çıkıyor gözükmektedir. Esasında "iyi" bir içtihat değildir. Sadece son yüz yılın en büyük içtihadıdır. "İlmi" standartlarla karar vermek meseleyi atlamak olacaktır. Belagat açısından bir başeserdir ve belli ki hukukta belagat hesaba katılmaktadır aksi hâlde Lochner unutulurdu (Roe, 1973: 410 U.S. 113, 171; Doe, 1973: 410 U.S. 179, 221).

Belagat hukukta önemlidir çünkü pek çok yasal mesele mantıklı veya empirik gösterimlerle çözülemez. Seksen bir yıl sonra Lochner için yanlış karar verildiğini kanıtlamak imkânsızdır (Epstein, 1985: 108-09, 128, 280-81, Posner, 209, n. 25, Jackson, Jeffries, 1979: 65 Va. L. Rev. 1, 30-33).

Lochner'de hükümsüz kılınan yasa ataerkildi ve (gelişigüzel de olsa) bu tür kanunların 1930'ların sonlarında siyasî baskılarla bunalana kadar hükümsüz kılınması ile yüksek mahkeme muhtemelen ABD'yi aksi hâlde olacak olandan marjinal olarak daha müreffeh kılmıştır. Gerçekten de Holmes'un görüş ayrılığı sayesinde on dördüncü değişikliğin Lochner'in simgeleştirdiği şekilde eyaletlerin kamu siyaseti üzerinde bu türden kaygısızca bir federal adli müdahale yetkisi vermeyi amaçlayıp amaçlamadığına dair ciddi şüphe vardır. Ancak bu şüphe, federal yargıçların kürtaç, idam cezası ve müstehcenlik gibi alanlardaki devlet kamu siyasetlerine yaptıkları daha yakın tarihli müdahalelere duyulan şüpheden büyük değildir. Bazı gözlemciler bütün müdahale şekillerini uygunsuz görürken hâkim ve akademik hukukçuların çoğunluğu böyle görmüyor. Dolayısıyla "Lochnerizm" düşünenler (tamamen Holmes'un yazdığı görüş ayrılığından doğmuş bir kelime) kötü hukuk hâlâ Lochner görüş ayrılığının büyüleyici belagatinden rahatlık ve destek almaya devam ediyor. Belki de görüş ayrılığı, onları bu görüşün sahibi olmaya ikna edecek şeylerden bir tanesiydi ve bütün numaralarını ortaya çıkarmalarından sonra bile onları ikna etmeye devam etmektedir.

Ancak Lochner kapsamındaki görüş ayrılığı bir simgeden ve bir edebî tour de force'dan fazlasıdır. Alıntı yaptığım ilk cümledeki "Bu dava, ülkenin büyük kısmının ilgilenmediği bir ekonomik kuram üzerine kararlaştırılmıştır" cümlesi dışarıdan hâkimlere empoze edilen yasal ilkelerden ziyade hâkimlerin kendi siyaset tercihlerine dayalı olarak pek çok davanın karar verildiğini öğretmenin esas öğretisi olduğu yasal gerçekçi hareketindeki açılış salvolarından birisiydi. Holmes bu tarz şeyleri daha önce de söylemişti ancak bir yüksek mahkeme yargıcı olarak tekrar ettiğinde ayrıca ağırlık sahibi olmuşlardı.

Lochner kapsamındaki görüş ayrılığı daha derin bir anlamda bir yasal gerçekçilik belgesidir. Sadece bir belagat başeseri olmakla kalmaz, öne sürdüğüm üzere esasen hepsi belagattir. Holmes'un hukukî karar almadaki görüşü, yakın zamanda tartışılmıştır ki (White, 1982: 10 Hofstra L. Rev. 633, 650-52, 664, 668-71) zor bir davaya verilen kararın yetki materyallerinden bir çıkarım yapmaktan ziyade bir siyaset muhakemesi olduğudur.

Bu, onun "yasal gerçekçiliği" idi. Holmes'un içtihatlarının karakteristik dikliği, vardığı sonucun doğruluğunu kanıtlamak amaçlı ayrıntılı bir çabanın (on dördüncü değişikliğin kanunî prosedür maddesi altında yatan niyeti araştırma kapsamında bile olsa) yanlış olacağına dair inanç ile tutarlıdır. Açıkçası bu hukuk anlayışında birşey vardır. Lochner kapsamındaki görüş ayrılığı, yetkilerin ve bilgilerin sabırla dikkatle sıralanması ile vermek istediği anlamı vermez ama bir şekilde bu şeyleri ıskalamıyor gibi gözükürüz. Belki de mantık ve akıl gerçekten de zor davalara karar verememektedir. Böylece Lochner kapsamındaki görüş ayrılığının edebî üslubu, yasal süreçteki en derin meselelere bir yansıma sunmaktadır (Buck, 1927: 274 U.S. 200, 207; 1986: 71 Iowa L. Rev. 833, 859-67).

Elbette ki bir içtihadın edebî özelliklerini inceleyen ilk kişi değilim. Başlangıçta alıntı yaptığım, Cardozo'nun "Hukuk ve Edebiyat" üzerine yazısında bu yapılmaktadır. Walker Gibson, adaletsiz şekilde görmezden gelinen yazısında Learned Hand içtihatı üzerine iyi bir iş çıkarmıştır (Gibson, 1961: 36 N.Y.U. L. Rev. 915, 928-30). Daha yakın bir zamanda Profesör Weisberg, Cardozo'nun çeşitli içtihatlarını, hâkim (şu anda başhâkim) olan Rehnquist'in bir içtihadını edebî kapsamda (Weisberg, 1979: Cardozo L. Rev. 283, 320-41; Weisberg, 1982: 57 N.Y.U. L. Rev. 1, 42-58; 1976: 424 U.S. 693) analiz etmiştir. Profesör White da aynısını John Marshall'ın McCulloch v. Maryland davasındaki içtihadı için yapmıştır (White, 1819: 247-63; 316; 1952: 342 U.S. 165; Olmstead, 1928: 277 U.S. 438; White, 1986: 20 Ga. L. Rev.). Weisberg'in Rehnquist içtihat analizi, telafi edici bir incelik ve güler yüzlü bir mizaç ile de olsa Weisberg'in Billy Budd kapsamında Captain Vere'yi suçladığı değersiz belagat araçlarının aynısını Rehnquist'in de kullandığına dair alarm verici tezi ilerletmektedir. Böyle bir analizin amacı elbette ki hâkimlerin taklit etmeye çalışması için iyi bir belagat modeli göstermek değildir.

Cardozo'nun ve Marshall'ın içtihatlerinin Weisberg ve White tarafından analizlerine gelirse yer ve zaman sınırlamaları gerekçesiyle üslupçular olarak bu büyük hâkimlerin bir şekilde abartılmış olduğuna dair görüşü belirtmekten fazlasını yapamayacağım. Amerikan geleneğindeki hukukî üslubun ustaları Marshall, Cardozo veya Brandeis değildir; Holmes, Learned Hand ve Robert Jackson'dır (Brown, 1953: 344 U.S. 443, 532; Johnson, 1948: 333 U.S. 10). Edebî analiz için bu adamların neden büyük üslupçular olduğunu ve daha alenen üslupçu olan Cardozo'nun neden olmadığını mesela Brandeis'in balyoz üslubunun Jackson'ın sade üslubundan daha az duygusal etkiye sahip olduğunu göstermek etkileyici bir proje olurdu. İçtihatların tıpkı Walker Gibson'un yaptığı gibi daha kıyaslamalı şekilde araştırılmasına ihtiyacımız var. Hukukî üslup kriterlerine ihtiyacımız var. Tabi burada üslubun hukukî büyüklüğün tek malzemesi olduğunu iddia etmiyorum.

Weisberg ve White'in hâkimlerden ziyade yazarlara dikkatlerini vermeleri tesadüf değildir, oranın dokuza bir olduğunu tahmin edebilirim. İyi yazmayı takdir eden birisi, içtihatlar üzerinde uzun süre duracak değildir. Bu da Holmes'ün ihmal edilmesini daha şaşkıncı kılmaktadır. Anglo-Amerikan gelenekteki hâkimlerin arasında nasıl ki Lincoln buna dâhil olan tek Amerikan siyasetçisi ise düzyazı yazarlarının en ön sıralarına ait tek kişi de o olabilir. Holmes, büyük bir metafor ustasıydı. Lochner'deki doruğa çıkış cümlesindeki gibi pek çok cümleye avukatlar aşınadır. Harvard Hukuk Okulu'ndaki öğrencilere Holmes'ün bir keresinde yapmış olduğu konuşmadan pek aşına olunmayan bir örnek vereceğim:

[I]he Professors of this school have said to themselves more definitely than ever before, we will not be contented to send forth students with nothing but a rag-bag full of general principles-a throng of glittering generalities, like a swarm of little bodiless cherubs fluttering at the top of one of Correggio's pictures (Holmes, 1920: 35, 42).

Holmes'ün ilk olarak düşüncesini dramatik hâlde nasıl da kurduğuna ("the Professors of this School are not content" demek yerine "the Professors of this School have said to themselves..., We will not be contented" diyor) ve ardından iki metafor ile (a rag-bag full of general principles" ve "a throng of glittering generalities") bir görüntüler kreşendosu ile yığın yapmasına dikkat ediniz. İkincisinde (aliterasyona benzer) bir ses uyumu kullanmaktadır ve son olarak da doruğa ulaştırıcı bir benzetme vardır (like a swarm of little bodiless cherubs fluttering).

"Swarm of little bodiless cherubs" ustaca bir dokunuştur. Cherub'lar aslında (bu şekilde denebilirse) küçük ve bedensizdirler ancak bu şekilde tasvir etmek onları etkisizliğin en iyi misali olarak gösteriyor. Resmin üzerinde yani bakanların odak noktasının kenarında kanat çırpmaları, görüntüyü daha da keskin hâlde getiriyor. İlerleyişin -genel ilkeler, parlak genellemeler, bedensiz cherub'lar- okuyucunun herhangi bir hazırlık olmaksızın sadece grotesk görülebilecek olan bir benzetmeyi kabul etmesini mümkün kıldığına dikkat ediniz. Böylece bir soyutlama (genel ilkeler) mükemmel şekilde görselleştirilebilir hâlde gelmiştir. Hukuk hiçbir zaman bu kadar emniyetli şekilde bir edebiyat şekli olmamıştı.

Peki, bazı büyük hâkimlerin öne çıkan belagatçiler olduğunu bilmenin ne değeri var diye sorabilirsiniz. Belagat numaralarını koydukları çantalarında neler olduğunu bilmek, sıradan bir insanın ustaları taklit edebilmesini mümkün kılmaz. The Second Coming ile Lochner görüş ayrılığının neden harika belagat sahibi olduğuna dair iyi bir fikrim olduğunu düşünsem de bundan sonra The Second Coming gibi bir şiir yazamayacağım gibi Lochner görüş ayrılığı gibi bir içtihat (belki dikkatsizlik bakımından olursa o zaman başka) da yazamam. Eğer belagatin içtihadın önemli bir parçası olduğu -ki bazıları Lochner görüş ayrılığındaki önemin hatta anlamın neredeyse tamamen ne dediğinden ziyade ne dediğini nasıl söylediğinde yattığını söyleyebilir- genel olarak kabul edilen birşey olsaydı, hâkimlerimiz üsluba daha çok dikkat gösterebilirdi. Harika yazmayı öğrenmek mümkün değildir ancak kötü yazmamak öğrenilebilir. Bu yazıyı üslup üzerine bir yazıya dönüştürmek istemem. İçtihatların -genel olarak hukukî yazılarda olduğu üzere- üslupsal eksikliği, burada yorum yapmaya gerek olmayacak kadar iyi bilinmektedir. Belki de üslubun edebiyatta olduğu

ama ilimde olmadığı üzere hukukî yazılar için organik olduğuna dair daha genel bir kavrayış ile bu iyileştirilebilir ve hukukun önemli alanlarında anlaşmazlık alanlarını kastediyorum, üslubu ve içeriği boşamak henüz ulaşılabılır bir ideal değildir.

Okuyucu, az sayıda içtihadın varlığını koruyabildiğini söyleyerek itiraz edebilir çoğunda üslup değil içerik anlamı teşkil eder böylece içerik sonraki davalarda devralınır ve kabuk bir bakıma atılmaktadır. Ancak elbette ki pek çok edebiyat eseri yazıldıktan sonra birkaç yıl bile dayanamamaktadır.

İçtihatlar çoğu edebî eserden (Ellis, 67) daha dar konularla ve daha kısa süreli ilgilerle meşgul olduklarından iyi bir romancı veya şair kadar becerikli birisi tarafından yazıldıklarında dahi daha az varlığını koruma değerine sahip olmaya mahkûmdurlar. Bu onları daha az belagatli kılmaz sadece edebî olarak varlığını korumanın bir genellik işlevi olduğunu hatırlatır.

B. Edebiyattaki Değerler

Edebiyat araştırması yapmanın içtihatların doğasını daha iyi anlamayı öğrettiğini ve zayıf şekilde yazılmış içtihatların sayısını azaltmamıza imkân tanıyabileceğini belirtmişim. Edebiyat araştırmaları ayrıca hâkimler, akademik hukukçular ve bunu diğer şekilde uygulayan insanlar için de değerlidir. Metinleri inşa etmek (veya dekonstrükte etmek) yoluyla veya belagat araçları ile hiçbir ilgisi olmayan şekilde edebiyattan birtakım iç görüler kazanabiliriz. Büyük edebî eserlerin bile karakteristik olarak vaaz meraklısı olduğunu veya okuduğumuz için bizi daha iyi insanlar hâline getirdiğini söylemeye çalışmıyorum. Aslına bakarsanız açık şekilde ayıp olan icatçı insanları çekme eğilimine sahip siyasî aşırı uçları ve bazı icatçı insanların rütbe olarak gördüğü kişisel sorumsuzlukları ve kültürel değişimi yansıtan çok sayıda edebî eser var. *Iliad*, Gide romanları ve Yeats'in son dönem şiirlerindeki gibi edebî eserlerde ima edilen ahlakî değerleri ciddiye alan herhangi birisi, medenî toplum için bir tehlike olurdu. Beşerî ilimlere dalmış kişilerin ilme veya sosyal ilimlere dalmış birisinden veya herhangi bir yüksek öğrenime sahip olmayan kişiden daha iyi insanlar olduğuna dair beni ikna edecek hiçbir kişisel tecrübe veya tarihî delili bulunmamaktadır. Büyük edebî eserlerin ahlakî değerlerinden ziyade aklımda zanaat değerleri vardır. Bilhassa yazarın kendi perspektifi dışında başka perspektiflerin mümkün olabileceğine dair bir farklılığı temsil ettiğini belirtmeye çalıştığım, tasvir edici titizlik, somutluk ve karmaşıklık. Bu değerler makul bir hukukî karar alma süreci için hayatî öneme sahiptir ancak sıklıkla görmezden gelinir.

Birkaç örnek vereyim. *The Merchant of Venice*'i dikkatle okuyan birisi Shylock'un tıpkı *Paradise Lost*'taki Satan gibi tam bir kötü adam olmasının amaçlandığına dair şüphe duymaz. *Iliad*'ı dikkatlice okuyan birisi, Truvalıların yaklaşan felaketinin çok iyi birşey olarak görülmesinin amaçlandığına dair şüphe duymaz.

Ancak bütün bu durumlarda yazar, kötü adamları temel insanlıktan mahrum bırakarak bir bakıma hile yapmayı reddetmişlerdir. Bir Yahudi tefeciye -sırf kötü de olsa- tam insan olarak görselleştirmek çok az Elizabeth devri insanının yapabileceği birşeydi. Satan'ı gösterdiği şekliyle Milton dine küfrün sınırındaydı ve *Iliad* bir kişinin ölümüne düşman olduğu kişinin kendisine benzer insanî duygulara sahip olabileceğine dair farkındalığın varlığını sürdürülebilinen en eski ifadesidir. Davacılar karşılarındakiler için empati geliştirmede sorun yaşarlar ve hâkimler karakteristik olarak kaybeden tarafın lehine olan yasaları ve bilgileri bastırarak belagat dayalı (kısa ömürlü) zaferler elde ederler (Weisberg, 43-49, Gibson, 102, White, 269-70). Bu hâkimler büyük hayal gücüne sahip yazarların örneklerinden birşeyler öğrenebilir.

Açıkçası bu mesele çoğunluğun karşı argümanlarını ve bu gerekçeyle sıralanan makamları başından savan Lochner görüş ayrılığına dair analizim ile gerilim hâindedir. Edebî bir istisna için sadece *Ode to a Nightingale*'e dönmem gerekir. Burada bülbülün mutlu dünyası ile insan acılarının dünyası arasındaki tezatı arttırmak için Keats, ikincisini "[h]ere, where men sit and bear each other groan;/ Where palsy shakes a few, sad, last gray hairs" (Keats, 183) şeklinde tarif etmekte ve bu yolda birkaç satır daha ilerlemektedir. Etki oldukça güzel olmasına rağmen tek taraflı, gerçek dışı ve gerçekten de histerik bir insan hâli resmetmektedir. Neredeyse tıpkı Shelley'in "*I fall upon the thorns of life! I bleed!*" (Shelley, 616, 617, Eliot, 241; Warren, 1958: 3, 27; Eagleton, 1983: 46-53) demesi kadar aptalcadır.

Wordsworth'ün daha önce alıntıladığım, Lucy'nin ölümüne dair hafifçe lirik eseri, daha olgundur. Karmaşıklık veya olgunluğun ki belki aynı şey olabilir, büyük edebî eserlerin veya harika hukukî yazıların sahip olması gereken şartı olduğunu söyleyemiyorum sadece Holmes'ün hünerine sahip değilsek -ki hiçbirimizde yok- elimizdeki edebî özellikleri daha dikkatli şekilde geliştirmemizin faydalı olacağına dikkat çekiyorum.

Sadece karmaşıklık üzerine konuştum. Titizliğe -doğru kelime ve ifadeyi bulma arayışına- gelince sadece okuyuculara Kafka üzerine Ronald Gray'in yazdığı güzel kitabı (Gray, 57) işaret edeceğim. Kitabın açılış bölümünde Kafka, taklitçilerinden birisi ile kıyaslandığında Kafka'nın gücünün kaynağının konusunun davet ediyor gözüktüğü heyecan verici etkiler için çaba göstermeyi reddetmesinden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır (Gray, 10-23). Bu tartışmayı gerçekten de somutluk üzerine bir kelime ile kapatacağım. The Second Coming'in ikinci kıtası şu şekilde başlamaktadır:

*Surely some revelation is at hand
Surely the Second Coming is at hand.
The Second Coming! Hardly are those words out
When a vast image out of Spiritus Mundi
Troubles my sight: somewhere in sands of the desert
A shape with lion body and the head of a man
A gaze blank and pitiless as the sun
Is moving its slow thighs... (Yeats, 185).*

Bütün bunların ne anlama gelebileceğine veya Spiritus Mundi'nin ne olduğuna veya bunların şiirin harika kapanış satırlarına (*And what rough beast, its hour come round at last, / Slouches towards Bethlehem to be born?* (Yeats) nasıl modüle edileceğine kafa yormayınız. Burada dikkat çekmek istediğim kelime, beşinci mısradaki "sight" kelimesidir. Herhangi birisi, bir vizyonun insanın aklında olan birşey olduğunu düşüneceğinden akla ilk gelen şey neredeyse kesin olarak "akıldır." Sadece bir şair için görülecek birşeyi ifade eder çünkü görülebilen şey gerçektir oysa hayal edilen şey sıklıkla gerçek olmayan birşeydir ve şair kitesinin bu vizyonun gerçekliğine inanmasını istemektedir. Çok küçük bir dokunuş bu ve açıkçası sonuç olarak (Holmes'ün "bodiless cherubs"u gibi) hayalden ibaret olan birşeyin somutluğu üzerine konuşmada bir gerçek dışılık havası vardır. Ancak bu karakteristik bir edebî dokunuştur, bir konunun anlaşılması için görsel veya dokunabilir imgelemlerin kullanımınıdır. Bu şekilde dokunuşlar edebiyata insan elinden çıkmışlık özelliğini sağlar. Holmes'ün yazılarının sahip olduğu bir özellikten bahsediyoruz ve modern içtihatlar bundan daha çok faydalanabilir.

Örtmecenin içtihatlarda somutluğu yerinden etme derecesi ve daha genel olarak hâkimlerin somut açıklamalardan imtina etme derecesi, dikkat çekicidir.

Yakın zamanda vefat eden becerikli bir yüksek mahkeme hâkiminin uzun süre hatırlanmasını sağlayacak olan söz, pornografiyi tanımlayamaması "ama gördüğümde anlarım ve bu davaya dâhil olan sinema filmi porno değildir" (Jacobellis, 1964: 378 U.S. 184, 197) demesi olacaktır. Bu beyandaki açık sözlülük ve samimiyet, çağdaş hukuk üslubunun karakteristik kaytarmaları karşısında ferahlatıcı bir tezat teşkil etmiştir ve etmektedir. Havasız bir odanın penceresini açmaktan farksızdır. Orwell'in devrimsel şiddete dair edebî tartışmada yaptığını, pornografinin hukuken tartışılması sırasında yapmıştır (Orwell, 493, 516).

Neredeyse rastgele seçilen daha tipik bir hukukî üslup misali de Cox Broadcasting Corp. V. Cohn (1975: 420 U.S. 469) davasındaki beyanlardaki ilk cümledir. Dava kararına göre birinci değişiklik uyarınca kurbanın adının yayınlanmasından kaynaklanan özeline girme durumu için saldırganlar tarafından öldürülen tecavüz kurbanının ailesinin tazminat istemesine bir eyaletin izin vermesi yasaklanmaktadır. Cümle şu şekildedir (age, 496-97): "Ağustos 1971'de temyize cevap veren tarafın 17 yaşındaki kızı tecavüz kurbanı olup olaydan sağ çıkamamıştır" (age, 471). Tecavüzcüler onu öldürmüştür: "Tecavüzden sağ çıkamama" ifadesi, bir hastanın ölme sürecinde tıbbî prosedürü

açıklayan standart söyleniş biçiminden şuur dışı şekilde ödünç almaz: "X, büyük bir tümör kapsamında ameliyat edildi ancak ameliyattan sağ çıkamadı." Normal birisi "X vuruldu, sağ çıkamadı" demez "X öldürüldü" der. Mahkeme, açık gerçeği açıkça ifade etmekten kaçındı. Bunun yerine birinci değişikliğin ölümüne ait ve kurbanın adı gibi yersiz ayrıntıların kamuya yayılabilmesini koruduğu şekilde içtihadın şaşırtıcı sonucu için yolu açmak amacıyla örtmece yaptı.

V. SONUÇ

Hukuka bir yardımcı olarak edebiyat hakkında öne sürdüklerim, Profesör White'ın yazdıklarıyla aynı ruhtadır ama daha sınırlıdır. White, hukuku ekonomistlerden diğer sosyal ilimcilerden beşerî ilimler için istemektedir. Hukuk ve edebiyat hakkındaki yazıları edebiyata dair çok şey içermektedir ancak hâkim ve hukukçulardan daha duyarlı, dobra, empatik, insancıl ve hayal gücü kuvvetli olmalarını isteme yönünde şiddetli bir tavsiyede bulunmaktan öte hukuka dair çok az şey içermektedir (White, 1985: 52 U. Chi. L. Rev. 684; White, 29, 107-38; 104). Tavsiye zamanında ve anlamlıdır ancak White'ın hukuku, bir beşeriyet olarak tam olarak nasıl tasavvur ettiğini bilmiyorum. Ne söylemek istediğine dair son açıklaması o kadar yüksek bir soyutluğa sahip ki söylediklerinde ipin ucunu kaçıyorum. "Hukukçunun kullandığı veya yeniden bir araya getirdiği dil, tam anlamıyla bir anlam dilidir" gibi bir cümlesinden az anlam çıkarabiliyorum veya şu dediklerinden:

İçtihat, bir amaçlar ve araçlar rasyonelliğinin bürokratik ifadesi olarak değil de bir davaya ellerinden gelen en iyi şekilde karar verme ve ilgili kültürün dilinde ne anlama geleceğini belirleme sorumluluğunu yerine getiren bir birey aklı veya bir grup bireyin aklı tarafından ortaya konulan bir beyan olarak görülseydi çok daha kesin ve zengin bir şekilde anlaşılabilirdi (White, 692, 697).

Sanırım Profesör White, işinin büyük edebî eserlerin yazarlarının ve eleştirmenlerinin yaptıkları ile bazı yakınlıklara sahip olduğunu açıklayarak hukuk mesleğindeki işleri hakkında daha iyi hissetmelerini sağlamaya çalışıyor ancak sadece White edebiyat hakkında yazdığı zaman kelimeleri alev alıyor. Bana göre hukuk bir beşerî ilim değildir, hükümetin bir tekniğidir. Ancak White'ın vurguladığı üzere metinlerin oluşturulması ve yorumlanması ile bağlantılı bir teknik olduğundan hukuk uygulamaları edebiyat ile ortak buluşmalardan fayda sağlayabilir. Ben de bunun nasıl olabileceğini göstermeye çalıştım.

Kaynaklar

A. Bloom, *Shakespeare's Politics* 17-18 (1964).

Adler, *Annals of Law: Two Trials* (pts. 1 & 2), *The New Yorker*, June 16, 1986, at 42, June 23, 1986.

A. Marvell, *An Horatian Ode upon Cromwel's Return from Ireland*, in *Andrew Marvell: Complete Poetry* 55-58 (G. Lord ed. 1968).

A. Savile, *The Test of Time: An Essay in Philosophical Aesthetics* (1982).

Ball, *The Play's the Thing: An Unscientific Reflection on Courts Under the Rubric of Theater*, 28 *Stan. L. Rev.* 81 (1975).

B. Cardozo, *Law and Literature*, in *Selected Writings of Benjamin Nathan Cardozo* 339 (M. Hall ed. 1947).

Bevington, *General Introduction*, in *The Complete Works of Shakespeare* 2, 79 (D. Bevington 3d ed. 1980).

Brest, *Interpretation and Interest*, 34 *Stan. L. Rev.* 765 (1982).

Brown v. Allen, 344 U.S. 443, 532 (1953).

Buck v. Bell, 274 U.S. 200, 207 (1927).

C. Brooks, *The Well Wrought Urn: Studies in the Structure of Poetry* (1947).

C. Davis, *The Law in Shakespeare* (1883).

- Cf. Abraham, *Statutory Interpretation and Literary Theory: Some Common Concerns of an Unlikely Pair*, 32 *Rutgers L. Rev.* 676, 694 (1979).
- C. Norris, *Deconstruction: Theory and Practice* (1982).
- Cover, *The Supreme Court, 1982 Term-Foreword: Nomos and Narrative*, 97 *Harv. L. Rev.* 4 (1983).
- Collected Works of Abraham Lincoln 22-23* (R. Basler ed. 1953).
- Currie, *The Constitution in the Supreme Court: Full Faith and the Bill of Rights, 1889-1910*, 52 *U. Chi. L. Rev.* 867, 900 (1985)
- , *The Constitution in the Supreme Court: 1910-1921*, 1985 *Duke L.J.* 1111, 1145-55, 1161.
- C. S. Lewis, *The Literary Impact of the Authorised Version*, in *Selected Literary Essays* 126 (1969).
- D. MacDowell, *The Law in Classical Athens* (1978).
- Doe v. Bolton*, 410 U.S. 179, 221 (1973).
- Dudziak, *Oliver Wendell Holmes as a Eugenic Reformer: Rhetoric in the Writing of Constitutional Law*, 71 *Iowa L. Rev.* 833, 859-67 (1986).
- Dworkin, *Law as Interpretation*, 60 *Tex. L. Rev.* 527 (1982).
- E. Corbett, *Classical Rhetoric for the Modern Student* 35, 73 (2d ed. 1971).
- E. Hirsch, *The Aims of Interpretation* (1976).
- , *Validity in Interpretation* (1967).
- E. Levi, *An Introduction to Legal Reasoning* 30-31 (1949).
- E. Tillyard & C.S. Lewis, *The Personal Heresy: A Controversy* (1939).
- E. Wilson, *Patriotic Gore: Studies in the Literature of the American Civil War* 120- 23 (1962).
- F. Kermode, *The Classic* 77-78 (1975).
- F. Lentricchia, *After the New Criticism* (1980).
- Friedman, *Private Creation and Enforcement of Law: A Historical Case*, 8 *J. Legal Stud.* 399 (1979).
- Frye, *Literature and the Law*, 4 *L. Soc'y Gazette* 70, 70-72 (1970).
- Frug, *Henry James, Lee Marvin and the Law*, *N.Y. Times*, Feb. 16, 1986.
- Fuller, *The Case of the Speluncean Explorers*, 62 *Harv. L. Rev.* 616 (1949).
- George Orwell, *Lear, Tolstoy, and the Fool*, in 4 *Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell*, 287, 290, 302 (S. Orwell & I. Angus eds. 1968).
- Gibson, *Literary Minds and Judicial Style*, 36 *N.Y.U. L. Rev.* 915, 928-30 (1961).
- Gordon, *Holmes' Common Law as Legal and Social Science*, 10 *Hofstra L. Rev.* 719, 739-40 (1982).
- , Wall, *Social Darwinism and Constitutional Law, with Special Reference to Lochner v. New York*, 33 *Annals Sci.* 465, 475-76 (1976).
- Granucci, *"Nor Cruel and Unusual Punishments Inflicted:" The Original Meaning*, 57 *Calif. L. Rev.* 839, 840-42 (1969).
- Grey, *The Constitution as Scripture*, 37 *Stan. L. Rev.* 1, 2 (1984).
- G. White, *The Integrity of Holmes' Jurisprudence*, 10 *Hofstra L. Rev.* 633, 650-52, 664, 668-71 (1982).
- Hirshleifer, *The Expanding Domain of Economics*, *Am. Econ. Rev.*, Dec. 1985 (special issue), at 53.
- H. Kenner, *A Colder Eye: The Modern Irish Writers* 25, 103 (1983).
- Honigsmann, *Shakespeare as a Reviser*, in *Textual Criticism and Literary Interpretation* 1 (J. McGann ed. 1985).

- Jacobellis v. Ohio, 378 U.S. 184, 197 (1964).
- J. Culler, *On Deconstruction: Theory and Criticism After Structuralism* (1982).
- J. Ellis, *The Theory of Literary Criticism: A Logical Analysis* 24-53 (1974).
- J. Hendry, *The Sacred Threshold: A Life of Rainer Maria Rilke* 137 (1983).
- Justice Holmes *Ex Cathedra* (E. Bander ed. 1966).
- J. Keats, *Ode to a Nightingale*, in *John Keats and Percy Bysshe Shelley- Complete Poetical Works* 183 (Modern Library ed. 1932).
- Jackson & Jeffries, *Commercial Speech: Economic Due Process and the First Amendment*, 65 Va. L. Rev. 1, 30-33 (1979).
- Johnson v. United States, 333 U.S. 10 (1948).
- J. White, *The Legal Imagination: Studies in the Nature of Legal Thoughts and Expression* (1973).
- , *Heracles' Bow: Essays on the Rhetoric and Poetics of the Law* (1985)
- , *When Words Lose Their Meaning: Constitutions and Reconstitutions of Language, Character, and Community* (1984).
- , *When Words Lose Their Meaning*, supra note 29, at 247-63 (analyzing *McCulloch v. Maryland*, 17 U.S. (4 Wheat.) 316 (1819)).
- Landes & Posner, *Legal Precedent. A Theoretical and Empirical Analysis*, 19 J. Law & Econ. 249 (1976).
- Levinson, *Law as Literature*, 60 Tex. L. Rev. 373 (1982).
- L. Carroll, *Alice's Adventures in Wonderland*, in *Alice in Wonderland* 3, 97-98 (1923).
- Lochner, 197 U.S. at 75 (citing *Holden v. Hardy*, 169 U.S. 366 (1898); *Otis v. Parker*, 187 U.S. 606 (1903)).
- Michaels, *Against Formalism: The Autonomous Text in Legal and Literary Interpretation*, 1 *Poetics Today* 23, 29-30 (1979).
- M. Moorman, *William Wordsworth: A Biography, Early Years 1770-1803*, at 423-28 (1957).
- N. Morris, *Madness and the Criminal Law* 7-27, 89-126 (1982).
- Olmstead v. United States, 277 U.S. 438 (1928).
- O. Phillips, *Shakespeare and the Lawyers* (1972).
- O. W. Holmes, *The Use of Law Schools*, in *Collected Legal Papers* 35, 42 (1920).
- Paul v. Davis, 424 U.S. 693 (1976).
- Papke, *Neo-Marxists, Nietzscheans and new Critics: The Voices of the Contemporary Law and Literature Discourse* (1985).
- Peller, *The Metaphysics of American Law*, 73 Calif. L. Rev. 1151, 1160 n.6, 1171-74 (1985).
- P. Clarkson & C. Warren, *The Law of Property in Shakespeare and the Elizabethan Drama* (1942).
- R. Dworkin, *Law's Empire* 45-86 (1986).
- R. Gray, *Franz Kafka* 91 (1973).
- R. Epstein, *Takings: Private Property and the Power of Eminent Domain* 108-09, 128, 280-81 (1985).
- Robinson, *The Law of the State in Kafka's The Trial*, 6 *ALSA Forum* 127 (1982).
- R. Posner, *The Economics of Justice* (1981).
- , *The Ethical Significance of Free Choice: A Reply to Professor West*, 99 Harv. L. Rev. 1431 (1986).
- , *The Federal Courts: Crisis and Reform* 105-19 (1985).

- , *Economic Analysis of Law* (3d ed. 1986).
- , Book Review, 96 *Yale L. J.* (forthcoming April, 1987)
- , Easterbrook, *Statutes' Domains*, 50 *U. Chi. L. Rev.* 533, 534 (1983).
- Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 171 (1973).
- R. P. Warren, *Pure and Impure Poetry*, in *Selected Essays* 3, 27 (1958).
- R. Weisberg, *The Failure of the Word: The Protagonist as Lawyer in Modern Fiction* (1984).
- S. Bedford, *The Faces of Justice: A Traveller's Report* (1961).
- S. Fish, *Is There a Text in This Class?* (1980).
- , *Objectivity and Interpretation*, 34 *Stan. L. Rev.* 739 (1982), and vigorously debated in *Law and Literature*, 60 *Tex. L. Rev.* 373 (1982) (symposium issue).
- S. Johnson, *Preface to the Plays of William Shakespeare*, in *Samuel Johnson: Selected Poetry and Prose* 299, 301 (F. Brady & W. Wimsatt eds. 1977).
- Stephen, *The License of Modern Novelists*, 106 *Edinburgh Rev.* 124, 128 (1857).
- T. Eagleton, *Literary Theory: An Introduction* 46-53 (1983).
- T.S. Eliot, *The Waste Land* 1 (V. Eliot ed. 1971).
- , *Shakespeare and the Stoicism of Seneca*, in *Selected Essays* 107, 115-18 (new ed. 1960).
- W. B. Yeats, *Easter 1916*, in *The Collected Poems of W.B. Yeats* 177 (def. ed. 1956).
- , *The Second Coming*, in *The Collected Poems of W.B. Yeats*, supra note 48, at 185.
- Weisberg & Barricelli, *Literature and Law*, in *Interrelations of Literature* 150 (J. Barricelli & J. Gibaldi eds. 1982).
- Weisberg, *Law, Literature and Cardozo's Judicial Poetics*, 1 *Cardozo L. Rev.* 283, 320-41 (1979).
- , *How Judges Speak: Some Lessons on Adjudication in Billy Budd, Sailor** with an Application to *Justice Rehnquist*, 57 *N.Y.U. L. Rev.* 1, 42-58 (1982).
- West, *Authority, Autonomy, and Choice: The Role of Consent in the Moral and Political Visions of Franz Kafka and Richard Posner*, 99 *Harv. L. Rev.* 384 (1985).
- White, *Law as Language: Reading Law and Reading Literature*, 60 *Tex. L. Rev.* 415 (1982).
- , *Judicial Criticism*, 20 *Ga. L. Rev.* (forthcoming Fall, 1986).
- , *Law as Rhetoric, Rhetoric as Law: The Arts of Cultural and Communal Life*, 52 *U. Chi. L. Rev.* 684 (1985)
- , White offers literary analyses of Justice Frankfurter's opinion in *Rochin v. California*, 342 U.S. 165 (1952).
- W. Holdsworth, *Charles Dickens as a Legal Historian* (1929).
- Wigmore, *Introduction*, in J. Gest, *The Lawyer in Literature IX-XII* (1913).
- W. Mitchell ed., *The Politics of Interpretation* 249-320 (1983).
- W. Wimsatt, *The Verbal Icon: Studies in the Meaning of Poetry* (1954).
- W. Wordsworth, *Untitled Poem*, in 2 *The Poetical Works of William Wordsworth* 216 (E. de Selincourt 2d ed. 1967).